

شورا

ایکنچی پیل

عدد ۱۹ * سنه ۱۹۰۹
۱۹۰۹

اور جو رغه اون پیش کونده بر حقیقان اربی
فی و سیاسی مجموعہ در

مندرجہ سی :

احمد بن فضلان

ع. بی عصر فہری اسلام
سیاحیندن اولوب بغداد
خلیفہ شی طرفیندین بخار
مملکتینہ اسلی اولوب
کوشیدی

رسالة التوحید

شیخ محمد عتہ تالیفی
(ع. طال)

غزته و ژورناللر VI

سرکی تیلندہ

روحسز عالم II

« عبد الکریم سعید »

تنقید کہ قارشی بر ایکی

سوز (۵ القادری) (اونا)

حامل - یو کلی خاتون

حفظ صحبتن نبی بر مقاله

توحید و علم I

توحید، انتظام عمومی به

حرمت، کائنات، نظر فیما بین

(امام سرور الدین بن

مفتاح الدین)

چواشلر - خاتون قرلری

نیورت و بالا توبه لری

(طریق البشیری)

پیداغوغیا

(احمد جان مصطفی)

مواده او چوب یورو

(ع. فی)

تربیه و تعلیم

بالال تربیسی و ابتدائی

منقلده تعلیم

اشعار : « شاعرین اشچی گه »

ع. آقچو وراقلی

ای رحیم نگر، محمد صلاح

متنوعه :

فارسه چی کتختانه لری

زمان کالنداری، ترکیانه

شعر مسابقه سی، وغیرلر

حکایه : اوفوچی قیر (ق. ک)

لطائف

تیل یاریشی، آل

ترک کنگ نکر دین تلاکی

© © © © ©

محمد ﷺ

اثر رضا الدين بن فخرالدين
دين مبین اسلامنگ ظهورندن، رسول اکرم افندمن
حضرتلرننگ نسب شريفلرندن، وفات اولدغى كونه
قدر اولان بيوك حادثه و ماجرالردن باحث اولان بو
رساله، «وقت» مطبعهسندنه باصلوب تمام اولدى. ك
معتبر اصللردن انبوت ترتيب ايداندىكى جهتله مكتب
شاگردلرى ايجون استفاده ايدر كه لايق بى اثردر.
(بهاسى ۲۰ تين، پوخته ايله ۲۴ تين.)

يگى آچلمش «وقت» مطبعهسندنه

هر تورلى مطبعه اشلىرى قبول قيلنه در.

رمضان بيرامنه قدر هفتهلق «ترجمان» غزتهسنه
ايكى روبله بدل ايله مشرى بازىلور. غزتهنگ موجود مشرىسى
و استابولده صاميشى بوبله بر امتيازه مساعده ويردى.
لكن بو امتياز موقىدر يعنى بيرامه قدر بو جنبه بدلى
تسليم اينمليدر. سنه لك مشرىلره كله چك سنه بيرامه قدر غزته
و برده ۱۵۶ صوحه لك «تاريخ عمومى» نك بريجى جاندى بوللايه جقدر.
مر اجعت - شهر باعجه سراى.

«وقت» اداره خانهسینگ اوز مطبعهسندنه نفيس روشده اعلا كاغدغه
باصلوب چقان نوپاندهگى اثرلر صائلمقده در:
«جغرافىاى عنترانى» - (درس كتابى) ف. كرىهوف. ن. آغريفلر
تاليفى. بهاسى ۳۰ تين؛ پوخته ايله ۳۶ تين.
«تاريخ اسلام» - (درس كتابى) مكتب سلطانى ماذونلرندن عثمان
جيللر اثرى. بهاسى ۱۸ تين؛ پوخته ايله ۲۲ تين.
«ترويسكى علماسى» - اصول جديد اصول قديمه نواعسى آبرو ايجون، اصول صوتيه
و جديدانگ شرما درستلكينه. عقلا موافق لغنه دائر مشهور استاذ محرم شيخ زين الله
النقشبندى حضرتلارى طرفندن تاليف ايدلمش عزيز بر رساله در. اصول جديده
نواعسى ايله بوشقه عنراوتكار ماس ايجون بولك انبوت مطالعه ايدىلوروى لازمدر.
برنجى طبعتى صابوت بتوسىلى «وقت» مطبعهسى طرفندن ايكنجى مرتبه باصلدى.
همت اهلرينگ بونى بوزلت آلوب مناسب بولر كه تقديم اينولرى مقلولر.
دانهسى ۵ تين بوزلت ۳ سوم. Оренбургъ, Типографія „Вактъ“.

۱۹۰۹ اۆكتابىر ۱

۲۸ شۆال ۱۳۲۷

شېھزادىمىز والىوغى ھادىمىز

احمد بن فضلان

اولان سياحتلىرى اولدىغىدىن مىسلمانلار بو طوغرىدە
اوز وظيفىلارنى اھمال ايتماشلىرى، مدنيت كە اولان
بور چىلىرىنى لازىمچە ادا ايلەشلىرىدۇر .

مەملىكتىرنى تەدقىق، يوللىرىنى اوڭرىنىك،
انسانلارنىڭ اجتماعى، اقتصادى و باشقى ھاللارنى
ايلە آشنا اولمىق قىدىلە اسلاملاردىن پىك چوق
ذاتلار، كى پىراق مەملىكتىلەرگە و قورقنىچ ولايتلەرگە
سياحت ايدوب يورمىشلىرى و بعضىلارنى دە بو مقصدلار
ايلە برابر دىن اسلام نىشىر ايلەشلىرىدۇر . ايشتە
بوندە تەرجەمەسىنى يازمىقە اولدىغىمىز احمد بن فضلان
اوشبو سوڭقى سياحتلاردىن ايدى .

آتا و بابالارنىڭ اسملارنى كورە اېن فضلان
عرب نىسلىدىن اولورغە تىوشلى . فقط ياقوت ھەمى
كندىسىنى «مولى محمد بن سلیمان» دىە تەرىف
ايتدىكىدىن آزاد ايدىلەش قىل اولەچقى آڭلاشلور .
احمد بن فضلان، المقتدر بالله خەلىفە طرفىدىن،
بابالارمىز اولان بلغار تىركارىنى دەن دىن اسلام و شىرىعت
اوڭراتور، مسجدلار سالوب مەنبىرلەر تۈزۈر، دىشەن
پادىشاھلار ضررىدىن صاقلانورلىق قلعە بنا قىلور
اېچون، دىە يىدارلىشىش بىۈك ايلچى ھىتىنى اېچىندە

اىلك زىماندە اولان اسلاملار ھەر تورلى فنلر
و علملەر بىۈك خەدمەتلىرى كوستردىكارى كىبى جغرافىيەنى
اېرۈم صورتدە الوغ خەدمەتلىرى كوسترمىشلىرىدۇر .
اسلاملار، ايسكى يونانلارنىڭ اثرلاردىن جغرا-
فىياگە دائىر مەلۇماتلارنى تەمام آلۇب بونىڭ اوزرىنى
اوز مەلۇماتلارنى دە قوشۇب، جغرافىيەنى مەستقل
و غايت فائىدەلى بىر فن روشنە كىتورمىشلىرى و بو
يولە ھسابسىز كۇب اثرلار تەرتىب ايلەشلىرىدۇر .
جغرافىيەنىڭ مەستقل و فائىدەلى فنلر جەملەسىنە كرمەسى
مىسلمانلار طرفىدىن پۈصلە (قېلەنما) اېچاد ايدىلدىكى
و قىندىن اەتبارا اولەشىدۇر . اسلاملار، شەرلەر قىتە
ايدىرگە مېچور اولدىقلىرىدىن بوشى ايسە جغرافىيا
بىلورگە توفىق ايتدىكىدىن سياحت، قىلورغە،
شەرلەرنى، صەرا و يوللارنى كورۇب اوڭرىگە مېچور
اولەشلىرىدۇر . بوندىن باشقى ھەر طرفە سودا ايلە
يورمىكلىرى و عوموماھج ايلەك اېچون ھجاز سفىرلىرى
ھەر بىرى جغرافىيەدە اولان مەلۇماتلارنى آرتىدورغە
سبب اولەشىدۇر . جغرافىيەنىڭ اساسى ايسە فوق العادە

ایشندیکی حال و حادثه‌ارنی یازوب یورمش
واوشبویاز ولرینی تألیف ایدوب بر کتاب (سیاحت
نامه) وجوده کتورمشدر .

اوشبو کتاب طوغروسنده یاقوت حموی :
«ابن فضلان قصه‌سی، مقتدر خلیفه طرفندن بلغارغه
یبارلمش ایلچی هیئتی ایله برابر یوروب یازمش
کتابی خلق آراسنده مشهوردر . بن کندیم بر قاچ
نسخه‌سینی کوردم» دیپور .

یاقوت حموی عصرنده (۶۲۶-۱۲۲۸هـ وفات
اولمشدر) نسخه‌سی کوب اولان بورسالدن ،
صوگ عصر عالمیری حتی بر نسخه‌سینی اولسون
کوررگه موفق اولما مشلدر . گر چه بعض فہرستلرده
ابن فضلان رساله‌سی طبع اولندیغی کویستلر
ایسه‌ده، تدقیق صوگنده بو اثرننگ ۱۸۳۲نجی ییلده
نمسه‌چه ترجمه‌سی ایله فراین طرفندن پیتربورغ
شهرنده ۵۷۷ بیتده باصدلرلمش رساله‌ایدیکی معلوم
اولدی . بو ایسه ابن فضلان رساله‌سیننگ اصلی
دگل بلسکه یاقوت حموی طرفندن «بلغار» ماده‌سندک
نقل ایدلمش بر آزی ری گنہدر . ظنمہ کورہ فاضل
مرجانیننگ: «یاش وقتندہ کوچروب آلعان ایدم،
شہدی یوغالتدم» دیدیکی رساله‌ده اوشبو قطعہدر .
پک ایسکی و یوغالقلری ایلہ حکم ایدلمش
کتابلر ظاهر اولوب باصلورغہ باشلانقلرنندن
ابن فضلان رساله‌سی ہم بر وقت میدانہ چیقماستندن
امید یوق دگلدر .

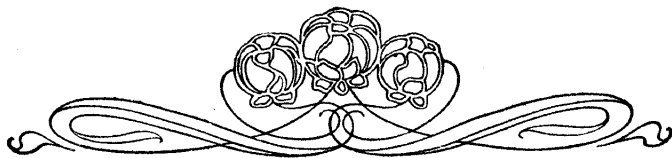
ابن فضلاننگ وفات سنہ‌سینی ییلہ آلمادق .
کر چه «اكتفاء القنوع» صاحبی ۳۰۹هـ وفات
اولدیغنی خبر ویرمش ایسه‌ده بوسوز
غلطدر .

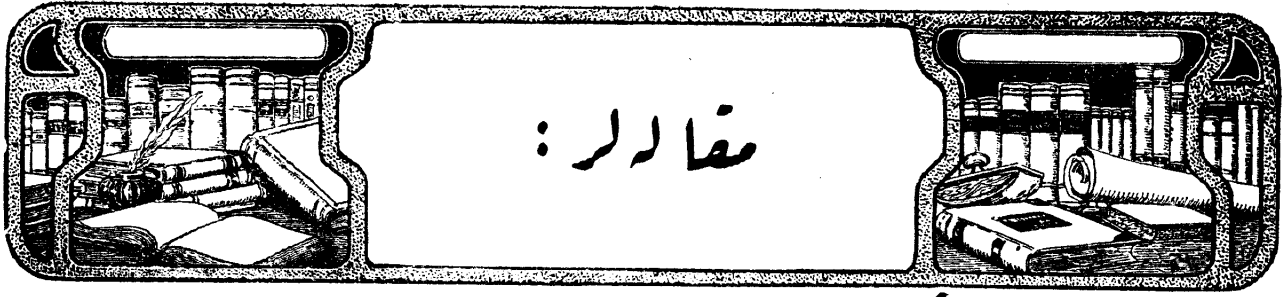
اولنوب بلغارغه کلدی . بونلرنی بلغار خانی جعفر (۱)
احترام ایلہ قارشو آلدی .

اسلام عالمندہ اگ بیوک واقعه‌لردن اولمه‌سی
لازم کلمش اوشبو حادثه‌نی نہ حکمتہ مبنیدر محمد
ابن جریر الطبری، مسعودی، ابن الاثیر، ابوالفدا
و ابن خلدون کبی مؤرخلر ذکر اینما کسزین
کچمشلدر . الفخری ہم جزئی اولسه‌ده اشارت
ایلما مشدر . تاریخ علمی ملتلرننگ حیاتلرنندن و عموم
انسانلرننگ معیشتلرنندن بحث ایدوچی بر فن
اولدیغی حالده بزم ایسکی اسلام تاریخلرمزنگ
اهمیت ویرمش شیلری، تاج ایچون اولان صوغشلر،
تخت گاهلرده اولان مشهور ماجرالر و عمومیت
ایلہ حکومتلرگه دائر شیلردن عبارت اولوب ملت
احتیاجلری و اهالی احوالی کوبسنجه مسکوت
اولرق قالمشدر . اوشبو سببه کورہ میدرکه
معروف تاریخ کتابلرمز اوشبو بلغار سفری حقندہ
قلم یورتما مشلدر .

مذکور ایلچی هیئتی ایلہ برلکده اوله‌رق
ابن فضلان بغداد شهرندن ۳۰۹-۹۲۱نجی ییل
۱۲نجی صفر (ایون) ده سفر ایدوب بخارا،
خوارزم و باشقردستان آرقلی بلغار شهرینه
۳۱۰-۹۲۲نجی ییل ۱۲نجی محرم (۸نجی مای
یکشنبه کون) واروب کرمشلدر . خوارزم ایلہ
بلغار آراسینی ۷۰کون و بغداد ایلہ بلغار آراسینی
اونبر آی یورمشلدر .

ابن فضلان (یاقوت حموی روایتنه کورہ)
اوشبو سفرنده بغداددن چیقوب کیتدیکی کوندن
باشلاب قایتوب کردیکی کون گه قدر کوروب
(۱) جعفر خان ترجمه‌سی کچن ییل «شورا» ده مذکوردر .

مقالەر:

«رسالة التوحيد»

(شيخ محمد عبده تالیفی)

ترکیه گه کرتلمی و آنی اوقوچیلر قانیغ جزالرغه دوچار بولالر: سوروله لر، حبس ایدله لر وتالانالر ایدی. شولایوق «المنار» نك ترکیه گه کروی و آنی مطالعه ایتویاساق و صاعبی «مغضوب علیهم» لر جمله سندن ایدی. عثمانلی ایمپراطور لغنه «المنار» نی ایته ك آستی اوقوچیلر آنچق بر آز عربستانده، یمن ده، سوریه ده، بوسنه وهرسك ده بولونا ایدی. بوده باری اجنبی پوچته لری نك مرحمتی سایه سنده اوله ایدی. مونه شونك ایچون تورك خواجه لری شیخ محمد عبده نك افکار و تعلیماتندن بوسبوتون خبر سر ایدیلر. ایندی حریتدن صو ك آنك فکری لری ترکیه گه ده ترجمه اولونا باشلادی. («صراط مستقیم» ژورنالی نك هر نومیرنده آنك مقالاتندن برهرسی نشر اولنوب طور ادر.)

شیخ محمد عبده نك تالیفلری کوب دگلدر. آنك تالیفلرینی ایکی قسم گه آیرورغه ممکن. بر قسمی آنك فرانسز لسانی اوگرنمزدن ایلك تالیف ایتدیکلری و ایکنچی قسمی فرانسز لسانی اوگره ندیکدن صوگره یازدیقلری. اولیگی قسم: «الواردات» (تاریخ الشیخ محمد عبده نك ۲نچی جزئده مطبوعدر) «رسالة فی وحدة الوجود»، «تاریخ اسماعیل پاشا» (بونلر نك نسخه لری یوغالمشدر) «ملا جلال حاشیه سی» (مطبوع) «نهج البلاغه شر- حی» (تکرار مطبوع). «شرح البصائر النصیریة فی المنطق» مطبوع «نظام التریبیه بمصر» (نسخه سی یوغالمش) اسملی کتابلردن عبارتدر. ایکنچی

شیخ محمد عبده حضرتلرینی بلمه وچیلر آز بولسه لر کیره ك. اوز تیلهمزده آنك ترجمه حالی ده یازلمش وبر چوق مناسبتله آنك اسمی «وقت» و «شورا» ده هم باشقه غزته لرمزده ذکر ایدلمش و بعض مقاله لری نشر اولونمشیدی. حاضر هر بیرده دیرك، آکلی، وترقیپرور مسلمانلر قاراشنده اول بر مجدد و دین مصلحی، اما مسلمانلر نك کهنه پرور و مقلدلری نظرنده بر مبتدع و دین بوزوچی عد ایدله در.

مصرده نشر اولونان «المنار» مجله سی شیخ حضرتلرینك ناشر افکاری کبی بر مجموعه اولدیغندن، بو مجموعه نی اوقوچیلر آنك افکار و نظرلری ایله آشنادرلر. اوللری بزم آرامزده «المنار» اوقوچیلر بیک آز، ملالرنك قسم اعظمی تغلید صوقرلغی ایله مبتلا اولدیقلرندن شیخ عبده نی بلوچیلر و آنك فکر و نظرلرندن خبردار اولانلر بیک آز ایدی.

ترکیه ده ایسه، استبداد زماننده خواجه لر آراسنده تغلید و جهود بیگره ك ده محکم روشده نامر جایگان و شیخ محمد عبده حضرتلری، سلطان حمید و اعوانی طرفندن عرب خلافتی تأسیسی ایچون سعی ایتمك ایله اتهام ایدله و مجتهدلك دعوا ایدوچی بر مفسد سانالا ایدی. بناء عملیه آنك اثرلری «اوراق مضره» دن عد ایدله،

یوق که، رساله التوحید ی بلسونلر. جناب ارحم الراحیم اسلاملری بو رساله دن استفاده یه موفق ایله سه ایدی. اوزاقده توروب کتابک اسمینی ایشندی کمزده شرح عقاید یاغود امالی کبی بر کلام کتابیدر دیه ظن و کتابک ابتداسنه اولان وجوب، امکان، امتناع بحثلرینی کور-دیکمزده «اسخولاستیقه» اوجاغیدر دیه مطالعه-سندن نفرت ایتیمه لم. کمال اعتبار و تدبر ایله بسمله سندن خاتمه سینه قدر مطالعه ایده لم ده، بر حکم ویره لم. کتابی کورگز، بنم یازدی قلم مبالغه دگل، بلکه پک ناقص اولدیغینه قناعت ایدرسز. «رساله التوحید» التوغ و معتبر اسلام علماسی طرفندن تحسین و مدح لرکه مظهر اولدیغی کبی، آنی بر چوق یاور و پا علماسی ده استعسان ایتمشلردر. «المنار» صاحبینک روایتنه کوره، حتی بر انگلیز عالمی: «اسلام، شیخ محمد عبده نك رساله التوحیدده تصویر و توصیف ایتدیگی کبی اولسه ایدی، بن بو کونوک اسلامیتنی قبول ایدر ایدم. فقط اول آلائی توگل، تیک شیخ جنابلری اقتدار علمسی، قوه قلمیه سی و سوزگه استادلیغی آرفاسنده غنه شولای اساسلی ایتدروب، آلی گللی بو یاولرده کورسته آادر» دیمشدر. هندستان علماسی، «علیکده» دارالفنونک اوقتور ایچون رساله التوحیدنی «اوردو» تیلینه ترجمه ایتمشلردر. مینم قاشمده اشانچلی اولان بر ذاتنک نقلینه بناء، بو کونده ترکیه ده الوغ عالم و متفنن لردن سانالغان دوقتور رضا توفیق: «بومهم رساله نی باشدن آیاق ترکچه گه ترجمه ایتملی ایدی» دیه ایتمش.

رساله التوحیدنک میدانغه چغوی

و مندر جاتی.

شیخ محمد عبده حضرتلری مصرده مشهور

قسم «تقریر المحاکم الشرعیة»، «الاسلام و النصرانیة مع العلم والمدنیة»، «تفسیر سورة العصر»، «تفسیر جزعم» و «مشکلات القرآن» هم «رساله التوحید» کتابلریدر. طبیعی بونلرنک اکث مهملری اوشبو ایکنچی قسمنی تشکیل ایدنلریدر. مینم بو بیرده مقصد «رساله التوحید» حقنده عنه بحث ایتمکدر. موندن دورت یل ایلک ترتیب ایتمش اولدیغم «اسلام فیلسوفلری» آدی اثر مده «رساله التوحید» حقنده اوشبو سوزلرنی یازمشیم (بیت ۸۳): «رساله التوحید». بلور میسز رساله التوحید نه در! بو کتاب هیچ مثالی کورلماش بر کتابدر. بورساله بر خارقه در. شیخ محمد عبده نك فضلینی اثبات ایچون بو رساله دن باشقه بر دلیل لازم دگلدر. بن عاجز بو کتابه اولان محبت و مفتونیتی و او کتابدن بن ده حاصل اولان حسیات و تأثراتی بیان و تعبیره مقتدر دگلم. بن یالکز بوراده، ایک آشغی بر اورونک طوروب جا ایدر مکه، بزم حرمتلو مدرس و حضرتلر مز بو کتابی اله کچروب مطالعه ایدرسلر و نهایت مدرسهلرده اوقتورسلر، اسلامیت نامنه بیوک بر او یانقلیق کوسترمش اولورلردی. شرح عقائد نسفیه و بلمه نه لرنک ایمانلریه زی ضعیفله تمک، شک و شبهه هاویه لرینه کورتورمکن بشقه بر شیئه یارامادیغینی بزم بصیرت صاحبی اولان مدرسلر مز انشاء الله یارین بر زمانه درک ایتیمه باشلارلر. اوقت برده «علم التوحید و العقاید» دن بر فائده لی کتاب آرامیه مجبور اولورز. ایشته شو وقت بور رساله التوحیددن غافل اولیمه لم! اگر مسلمانلری فتور عام و جهالت قارانغوسی قاپلاماش اوله ایدی، چوقدن بورساله میلیونلر ایله طبع اولنوب نشر ایدلور، بتون دنیا اسلاملرینک مدرسهلرینده اوقتولور ایدی. فقط نه یاپیلی؟ اکثر مسلمانلرنک شیخ عبده نك وجودندن خبرلری

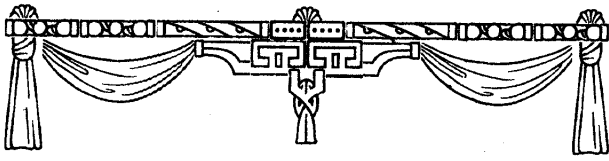
تورغان حیاء، علم، ارادة، قدرة، اختیار،
و وحدة صفتلری، و واجب نك سماعی صفتلری،
صفات حقنده اجمالی سوز، افعال الله، افعال عباد،
افعال نك حسن و قبحی بحثلری مختصر صورتده
ذکر ایدلمشدر .

رسالة التوحید بو بحثلری ایله ایسکی
علم الکلام کتابلرینه بر آز اوخشاسه ده، موندن
صوڭ کیلگان «الرسالة العامة» سرلوحه سندن
صوڭره باشقه بر نك آادر. آنه غی بحثلر «بشریت نك
رسالت گه احتیاجی» (تفصیلی روشده ایکی
تورلی یول ایله اثبات ایدله) «وحی نك ممکنلیگی»
«وحی هم رسالت نك و قوعی» «پیغمبرلر نك
وظیفه لری» «مشهور اعتراض» «محمد عم نك
رسالتی» «قرآن» «دین اسلام» «اسلام نك
تاریخده مثلی کورولماش بر تیزلك ایله انتشاری»
«قولای کلور بر بحث» «آنك جوابی» و «محمد
عم گه اشانو» دن عبارتدر .

مونه بو بحثلر الك مهم و الك مفید بر بحثلر-
درکه، اصل رساله نك اهمیتی، قیمتی و رونقی
بونلر آرقاسنده در. شیخ حضرتلری اوزینك
اقتدار علمی سینی اوشبو بحثلرده کوسترمشدر .
شیخ حضرتلری بو رساله ده محمد عم نك
رسالتینی اثبات یولنده کله نیندی خوارق کونیه
و معجزه لرگه استناد؛ ایتیجه، یالکیز قرآن کریم
و اخلاق فاضله نبویه گه استناد ایتمشدر. چونکه اول
اعتقاد اینه ایدی که، پیغمبرمز، نبوتینی اثبات ایچون
یالکیز قرآن ایله «تحدی» ایتمشدر (میدان
اوقومشدر). معجزه لر ايسه تحدی ایچون اولمیجه
آنچق بعض احتیاج وقتلرندمه مسلمان جماعتلرینك
اوزلری آراسنده غنه واقع اولمشدرلر. رساله نك
باش طرفی آزاراغنه ایسکی کلام کتابلرینه
اوخشادیغی کبی، صوڭی ده بر آز شونلرغه
اوخشیندر. چونکه «خانمه» نك آلدنغنه ایسکی

عربی فتنه لرندن صوڭ ۱۲۹۹ سنه هجریه ده
سوریه گه نفی اولنمش ایدی. بیروت ده ایکان
۱۳۰۳ نچی یل آنده غی حکومت مکتبلرندمه درس
ویرمگه چاغلامش و اوقوتدیغی درس لرندن بری
علم التوحید اولمش ایدی. شیخ حضرتلری بو
علمده یازلغان کتابلر نك بعضیلرینی قسقه سنوب،
بعضیلرینی اوزون سنوب و اورتاچه لرینی
فائده سز تابدیغندن، اوزینك بلدیکارینی
تورلی صنفلرغه تورلی روشده «امالی»
ایتوب اوقتور اولمشدر. آنك اوشبو «امالی»
لری شا کردلر ایچون بیک فائلی اولوب چیقمش
و شا کردلر آنلرینی دفتر ایتوب آلمشدر .
فقط شیخ حضرتلرینك اوز یاننده بو املالر
یازلمش دفتر فالمامشدر .

مصرغه فایتدیقندن صوڭره شیخ حضرتلری
قاضیلق و باشقه حکومتلر نك بولونمش، بیروتك
املا ایتدیگی نرسه لری بوتونلای اونوتولمشدر .
صوڭندن «الازهر» ده درس اوقوتمغه نیت ایتدیگی
کوندن اعتباراً «علم التوحید» دن بر درس
ویرمگه قرار ویروب بو علمده بر کتاب تألیف
ایتمگه اویلانمش و املا دفترلری حقنده صورا-
شوب اوزینك طوعمه سی «حموده» بك گه مرا-
جعت ایتمشدر. برنچی صنف شا کردلرینه املا
ایتدیکاری یازلغان دفتر آنك یاننده وار ایش .
ایشته استاذ حضرتلری شول دفترنی اساس
ایتدروب «رسالة التوحید» نی یازوب چغامشدر .
بو، «رسالة التوحید» نك دیباچه سنده مذکوردر .
دیباچه دن صوڭ «مقدمات» سرلوحه سی
آستنده «علم الکلام» نك تاریخینه عائد قسقه
ولکن بیک مهم و مفید بر خلاصه یازلمش. آندن
صوڭ ایسکی علم الکلام نك اساسی بحثلرندن
اولان «افسام المعلوم» (یعنی مستحیل، ممکن،
و واجب) حکم لری و واجب غه عقلا ترتب اینه

غزته و ژورناللر

IV

ترکی تیلنده

ترکی تیلنده الك ايلك چيقيش غزته «تقويم وقايع» اولوب ۱۸۳۲ نچي ييل «استانبول» ده سلطان امری ايله چيقارغه باشلامش و رسمى غزته اولديغندن ا كثر مندرجهسى رسمى شيلر اولنور ايدى .

بوندن صوكت ۱۸۴۳ تاريخنده «حوادث» اسمنده ايكنچي بر ترکی غزته چيقتى وعموميتله تركياده غزته چيلك ترقى ايدوب صانى كوندن كون آرتدى، عبدالمجيد و عبدالعزیز عصرلرنده هر بر ولايتده رسمى غزته لر نشر اولنور ايدى . ۱۸۶۶ نچي ييلده يالنگز «استانبول» شهرنده ۳۲ عدد ترکی غزته چيقار ايدى . مدحت پاشا عصرنده غزته لر غايت کوچ آلوب كتديلر . شهزاده مراد (سلطان مراد) هم غزته لر ني هر وقت حمايت ايدر و ياردمده اولنور ايدى .

اوزون اويقوده، هيچ شيدن خبرسز ياتمق اولان غافل تركلرنى غزته لر اويغانديلر، حيات جانلرى اوروب اهالينى حرکت كه كتورديلر . تركلر هر طرفده اوقورغه كرشوب كندى تيللرينك ادبياتنى تأسيس ايتديلر، هر تورلى ادبى و فنى رساله لر باصوروب تار انورغه كرشديلر . ايشته بونى كورديكلرنده اوروپالولر فكرگه دوشوب جانسز و شعورسز گوده لر بلكه «قبر تاشلرى و چاقرم باغانالرى» ديه تعبير ايتمكه اولدقلرى قومنگ قابل خطاب و قابل علم اولدقلرينى حس ايدوب تعجب ايلديلر .

متكلمين لرنى قوشدرغان «رؤيت» و «كرامت اولياء» بحثلرى اوستدنگنه ذكر ايدلمشدر .

اوزون سوزنگ فسقهسى : رساله التوحيد بيك مهم كتاب دركه ، علمامز آنك ايله مطلقا آشنا اولورغه تيوشدر . دينى مدرسه لرمزنگ يو- غارى صنفلرنده درس كتابى ايتوب اوقوتوق ايچون الك مناسب و الك هيبت كتاب ايشته اوشبور رساله التوحيددر . فقط بو كتابدن درس بيرمك ايچون ياخشوق اقتدار كيره كدر .

رساله نك روحينى و رونقيني بوغالتميچه اوز تيلمزگه ترجمه ايدرلك بر فلم نك بزم آرامزده واراغينده الوغ شبيجه مواردر . تيلمزنگ اشله نمگانليكى ويارليليغى ده بوگا بيوك مانع در .

«رساله التوحيد» نى شيخ محمد عبده حضرتلرى اوزى «الازهر» ده درس ايتوب اوقوتوشدر . بزلر بر نيچه تاتار طلبهسى مصرده «المنار» صاحبي شيخ رشيد رضا حضورنگ اوقوب چقمش ايدك .

رساله التوحيد مصرده بر دفعه استاذنگ اوزينك حياتنده «اميريه» مطبعه سنده ايكنچي دفعه وفاتندن صوكت كتابچى عمر الحشاش مطبعه سنده باصلمشيدى . ايندى بو دفعه استاذنگ اوز نسخه سندن آلوناراق ييتمش دن زياده او- رونده توزه تلوب و آرتدرلوب، و «المنار» صاحبينك، شيخ حضرتلرينك درس لرندن استفاد ايتديكى بعض فائده و تعليقلر فوشولوب هم ده فهرست ترتيب ايدلوب «المنار» مطبعه سنده اوچونچي دفعه باصلمشدر . بو باصمه سند شيخ رشيد طرفندن فسقه چه بر مقدمه ده يازلمشدر . بو نسخه الك درست و گوزهل نسخه اولسه كيره ك .

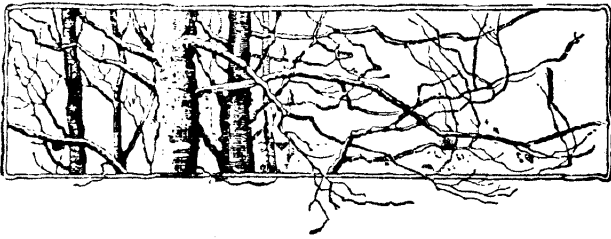
ع . بطل .

غزته لرنڭ گوزل و فائز ليلرى مصرده و اوروپاده
نشر ايدلنورلر ايدى .

بوكونده ترك لسانى ايله حجاز ولايتى
مركزى اولان « مکه » شهرنده ايکى دانه غزته
نشر اولنور . اگرده بو غزته لرمشتريلر اعانتى
ايله چيقيمهده ايسه لرك ترك تيلينڭ كيكايوبينه الوغ
بر دليل اولسه كرك . تعجب اورنى شونده دركه
مکه مكرمه ده چيقيمهده اولان غزته لر ، آكلار ايچون
استانبولده چيقيمهده اولان غزته لرگه نسبت ايله
كوب مرتبه يكللردر .

روسيله اولان تركى غزته لر و ژورناللر
حقنده كله چكده يازلور .

روحسز عالم

II

خيوه ، روسيه نڭ تحت نظارتنده گى بر
خاناقدر . شمال جهتى آرال ديگىزى ، شرق
جهتى آمودر يايغىسى ايله محدود اولوب مسافه
سطحيه سى ۵۴ مك مربع چاقمردر . مهلكتنڭ
دورتنن اوچ الوشى (۱/۳) زراعت گه صالح دگل بوش
قوملقدن عبارت اولوب ، يالگىز آمودر يانڭ صول
طرفى اولان دورتنچى الوشى گنه منبت و محصولداردر .
هواسى اسسى اولوب كوب يللر قار ياماز .
نفوسى ۸ يوز مك (۱) مقدارنده اولوب ، صوڭ

(۱) عبد الكريم افندى اوتكان مقاله سنده : « خيوه
خانليغينڭ نفوسى ۸ يوز مك قدر اولوب ، بيلگيه نفوسندن
اوچ مرتبه زياده در » دپه در . بيلگيه نڭ نفوسى تقريبا
۷ ميليون اولديغىدن ، آنڭ بوسوزدن مرادى نه اولديغى
آكلشلايدى . شورا .

۱۸۷۶ نچى ييل سلطان عبد العزىز نڭ صوڭ
كونلرنده تركى تيلنده استانبولده حوادم ، بصيرت ،
وقت ، استقبال ، صداقت ، اتحاد ، صباح ، شمس ،
حيات ، جهان و باشقه اسملرده غزته لرنشر اولنور
ايدى . غزته لر هيچ برسینزور و باشقه محكمه لر
تفتيشلرنده اولنماز ايدى . عبد الحميد تخت كه
چيقيغى صوڭ كوب وقت اوتمايدى غزته لر برر
برر آوزقلانا باشلايدلر . اڭ ايلك اوله رق
« استقبال » غزته سى و آندن صوڭ ده سعید بك
اداره سنده اولان « وقت » غزته سى تعطيل اولدى .
سعید بك بوندن صوڭ « طريق » غزته سینه يازا
باشلايدى و سلطان نڭ عمللر ينى انتقاد ايلر ايدى .
آخونده سلطان طرفندن « يمن » گه سورلدى .
ترکيا غزته لرى آراسنده حریت حقنده اڭ
اثرلى مقاله لر ايله طولوغ اولانلرى « عبرت »
ايله « تصوير افكار » ايدى . بونلرنڭ برنجيسنى
كمال بك وايكنچيسنى ده شناسى افندى يازار
ايدى . بو كونگى ياش ترکر ، دستورنى آياغى
باصدروچيلر اوشبو ايکى غزته سبندن ميدانه
چيقيمش و آنلره شاگردلك ايتمش كميسه لردر .
صوڭره غزته لر و عموما مطبوعات فوق العاده
دييورلك تضييق ايدلدى ، محررلر هيچ شى يازا
آلاماز اولديلر .

ترکيا ده مطبوعات خصوصا غزته و ژورنالچيلىق
ايچون اڭ الوغ خدمت ايدن ذاتلر كمال بك ،
ضيا پاشا ، شمس الدين سامى ، شناسى ، ابو-
الضيا توفيق ، احمد مدحت افندى و غيرلردر .
بوكونده تركيا ده اوقوچيلرى اڭ كوب اولان
غزته لر بونلردر : ترجمان حقيقت ، اقدام ، صباح ،
طنين ، ثروت فنون . ژورناللرنڭ مشهورلرى
صراط مستقيم ، بيان الحق ، ثروت فنون ، مصور
محيط و غيرلر .
استبداد عصرنده ترك تيلنده چيقارلمش

نيچون خيوه شو قدر تنزله قالغان ؟ -
البت : جهالت، فسق، تكبرلك لر آرقاسنده.
بونى شوندىن بلورگه ممكن : خيوه نك ايكي
پلغه صانوب آلورلقدى كرلكلى برهنرى يوق !
فنى اختراغلىر ايسه برياقده طورسون . جهالت
ايسه شول درجده دركه : خلقينك ۸-۹
پراسينتى اوقو ياز و بلسه بيك ياخشى ، لكن
اولده يوق ! بلسه ده آفراسياب حقنده گى باطل
أكيه تار ايله كوكللى كوگارگان بولا .

توره لر ينك جبر و رشو تچيلكلرى شول
چيككه يتكآنكه : خلقى محكمه گه بيره چك اشى
بولسه اوز محكمه سندن بيگراك روس محكمه سنى
ياخشى كوره و آنده عدل حكم بولور ايدى ديب
اشنى شونده طارتاسى كيلدر ، اوز توره لر ينك
حكمنه هيچ بروقت چن كوكلدن راضى بولميدى .
تكبرلك ايسه فرعون نكندن هيچ كم توكل ؛
آيتلر حديثلر اوقوب تاشنى ايتورلك وعظلم
نصيحتلر سويله ! عقلى دليللر ايله اثبات ايدوب
علمنى ماقتا ! ترقى و تعاليجه تعريض ايت !
بتون دنيا ده گى حركتلرنى ، تاريخى واقعلرنى
سويلا ب كورسات ! ئلله نيلردن معلومات بير !
شونلرنك هيچ برى ايله اثرلنى ، همان اوز ينك
شقسز معيشتينه ، لا ابالى لك حالينه ، مداح (*)
غزلينه اولان محبتيني آرتدراغنه بارا . دنيا ده
خيوه دن باشقه بر عالم ، بزدن باشقه آدم
ديگان نرسه يوق ديب اعتقاد فيلوب قويغانكه :
شول اعتقادلرن الك فوتلى پوله ميتلرده يمه آلماز .
فسقنى تفصيل ايتمگه ، دريا صون سياه ايدوب
ياز بلسه ده صوتشماز چونكه حسابسز كوب
حضرت لوط (عهم) قومينك مرضى . بو ايسه هر
فسق نك باشليغيدر . علماسى بو حاللردن بتونلاى
(*) مداح - دين مقروبو ، اصلسز غزللر ارقوب
اسلام تاريخى بوي اوچيدر . ك . س .

وقتلرده تورلى ناملر ايله تورلى فييله لرگه آيراغان
چن توركلردى . رسى هم عمومى مذهبلرى
اسلام دينى اولوب سكر يوز مك نفوس اچنده
برگنده غير دين اهلى يوقدر . تركستان روسيه
گه قوشلماز دن الك ، خيوه خلقى وقت وقت
روسيه ايلره هجوم ايدوب هيچ طنچلق بيرمىلر ،
برى آرتندن برى اوله رق ضرر ياودروب
طورالر ايدى . روسيه بو كوچه خلقلر نك
يغماسندن آبدراغان ، بونلرغه نيچوك ايدوب
درس بيرودن عاجز قالغان ايدى . لكن روسيه ،
هندستان آلتونلرينه اولان عشقينك قوتى ايله
تركستاننى كيسوب چغوب بخارا ننده اوزينه
بوين صوندرغه موفق اولغاچ بو مقصودلرينده
يتشه آلدى . مظفر خانك تعليمى آرقاسنده
غنيرال قافهمان ۱۸۷۳ نچى سنه سنده پايتخت
اولان «خيوه» غه آياق باسدى . بو وقت روسيه
ايمپراطورى آليكساندر ايكنچى ، خيوه خانى ايسه
حالا موجود اولان سيد محمد رحيم خان ايدىلر .
ايشته شول محاربه نك عهد نامه سيله ،
خيوه مملكتى روسيه گه لقمه و صاوملق صغر بولوب
قالدى . خانى مملكت نك مديرى اوله رق
فالدرد ايسه ده روسيه كورساتكان يول ايله گنه اش
ايتارگه تيوشلى ، روسيه دن باشقه اوز آلدينه
چيت حكومتلر ايله اتفاق ياصارغه حقى يوقدر .
روسيه گه تابع اولدقن صوكره بر ايكي مرتبه
«تنكه - هم - پل» صوغلمش ايكان بو كونده
روسيه آقچسى استعمال ايدلمكده در .

بعض بر جغرافيا لرده خيوه نى : « محاربه
وقتنده بكر مى مك عسكر چقارا آلا در » ديب
يازالر ، حالبوكه خيوه ده عسكر قبول ايدوب
تعليم ايتمك اصولى اصلا و قطعاً يوقدر . (چونكه
آنلر آخرت ككشيلرى ، آنلرغه عسكر نك
لروميدى يوق !!) .

تنقیدگه قارشى بر ايکى سوز (۱):

ع. بطل افندی نڭ يا گلش يا که غلط فاعش صانغان جهل لرينڭ همه سینی اوچوچیلرنڭ بحا کهملرینه عرض ایدوب باشلرینی آورندرمیم. آنچق بوش، آلتیسینی غنه اوزی کورسانکان نومیرلر بویچه عرض ایتمک بولام: (۱) ترجمه: «بن، تربیه لی مسلمانلردن هیچ کم مسلمان قادینلرینڭ اصلاحه محتاج اولوینی انکار ایتماز ظننده ایم» بن گویا «الی اصلاح شأنها» دیگاندگی ضمیرنی قادینلرغه فایته، اتمکه فایتمی دیوب یا گلش آکلاغاننده بوروشده ترجمه ایتکانمن. بوقدر آچیق بر جمله حقنده بخاری و اسلامبولنڭ ایسکی جامع خواجهلری کبی ادبی بر مجله ده ضمیر درسی اوقمق مناسب توگل گماننده من. مؤلفده، بنده امتنی اصلاح، قادینلرنی اصلاحدن باشقه ممکن اولماوینه ایمان ایتکانلردن، امت سوزی ذکر ایدلگاننده بزنڭ خلقنڭ کوکلینه قادینلر کلمگان سببلی عام ذکر ایدلمازدن خاص ذکر ایدلدی. بونده نه غلط فاعشلق و نه یا گلشلق وار.

(۲) ترجمه: بوکون خطاب ایتدگم ضیالیلره بو عصر مزده بزنی جراحته مش نرسه لرنڭ آورلغنی تحمل ایتمک ذمه لرینه واجبدر». منتقد افندی گویا بن: «تبعه مانألم له» جمله سنده گی تبعه سوزینڭ معناسینی آکلامغاننده مسؤلیت ایله ترجمه ایتمازدن «بزنی جراحته مش نرسه لرنڭ آورلغنی تحمل ایتمک» دیوب ترجمه ایتکانمن. اولاً تبعه لفظی مسؤلیتنڭ مراد فی توگل؛ بالکنز مسؤلیتکه تبعه اطلاق مشهور توگل. ثانیاً مسؤلیت نتیجه سی آورلق تحمل ایتمکدر. «آورلنی یوکلامک»

(۱) باشی ۱۸نچی عددده.

کوز یومغان، مسؤلیت بوینلرنده ایدیکندن خبرلری یوق، بتون ملت خدا حضورنده یقلا لرینه یابشاچق اولدیغنی خیاللرینه ده کینورمیلر. انسانیت و اسلامیت نقطه سنده فارالغانده بوعلما، علماء دگل، مکار خییللردر. اوت! هر ملنده فساد، هر دین اهلنده ضلال اولنور ایدی، اما بو کونگی خیوه علماسی ایله بخارا علماسی کبی وجدانسنز کوریلدیکی یوقدی.

لکن بونده خیوه لیلرنڭ انقراضنده عجب یینه بر نرسه واردرکه دائما عدالت دعواسنده بولغان روسیه، خیوه مملکتندن فائده لنوب طورسه ده نادان خیوه خلقنده علم و معرفت طاراتورغه بر پلق خدمت ایتکانی یوق.

صوڭ وقتلرده خیوه نی (مملکتنی) تیمر یول ایله تاشکند یولینه بر بط ایتمک فکرلری سویلنور. بو حال وجوده کلورسه اهل تجارت ایچون کوب فائذلی اولور. لکن اول وقت خیوه نڭ کسب و تجارتی اجنبیلر ایینه کوچوب بتمکی ده احتمالدر. چونکه خیوه خلقی مدنی ملتئر ایله برابر سودا میدانینه چقوب یار بشورلق درجه گه حاضرلندیکاری یوق، بلکه اقتصاد و تجارت قاعده لرندن بالکلیه محروملردر.

یاوروپا مدنیتنی نڭ بر پچراق جهتی ده وارکه اگر نیمور یول کیلسه سارنلرنڭ شوکاسار یلوب بوز قلقدن آیر بلا آلمایا چقلریده احتمالدر. زیرا بونی تاشکند تیمور یولی آچق اثبات ایتدی. لکن شول قدر یسیده واردرکه بوکونگی خیوه لیلر نه قدر غفلنده ایسه لرده آنلرده استعداد قابلیت دیگان صفتلر باشقه چه! جمعیت خیریه لر تأسیس ایدیلوب، قرائتخانه لر آچیلوب ترتیبلی ابتدائی مکتبلر کوبایتلوب مدرسه لری اصلاح ایدیلسه، تیز زمانه کوز آچا آلورلر. «روحسز عالمدن» روحلی عالمگه چقارلر ایدی.

عبدالکریم سعید.

امتکه بيوك ضرر اولوى هر كمگه معلومدر. منتقد افندى «فبقاؤهن فى الجهالة حرمان من الانتفاع» قدر يسينى شورى اوفوچيلرغه ياكلش ايدوب كورساتهده: «خاتونلرنى نادانلىقده طورولرى، ملتنىك يارتيسينىك ايشارى ايله فائدهلانودن محروميت ديمكدر» ديهرك تصحيح ايدوبه قويدار. بن بونده منتقدنىك نيچون يالغانغه چيغار وبنى آكللى آلهم. شايد «باعمال» سوزىنى خاص ايدوب «ايش ايله» ترجمه ايتماوم ايچوندر. بونده مؤلفنىك ايشدن مقصودى فائدهلنمك اولوى هر كمگه معلومدر. ايشدن نتيجه، مقصودفائدهلنمك، ايشسزلىكنىك نهايهسى ضررلنمقدرد.

(۱۲) عربجهسى: «ولاشى يمينع المرأة المصرية من أن تشتغل مثل الغربية بالعلوم والآداب والفنون الجميلة والتجارة والصناعة الاجهلا واهمال تربيتها. ولو أخذ بيدها الى مجتمع الاحياء ووجهت عزيمتها الى مجاراتهم فى الاعمال الحيوية واستعملت مداركها وقواها العقلية والجسمية لاصارت نفساً حية فعالة تنتج بقدر ما تستهلك كما هى اليوم عالة لا تعيش بعمل غيرها. وكان ذلك خيراً لوطنها لما ينتج عنه من ازدياد الثروة العقلية فيه». ترجمه م: «مسلمان قادينىك آروپا قادينى كى علوم، ادبيات، فنون جميله (موسيقى، شعر كى فنلر؛ روسجه Изящное искусство دييلور)، تجارت، هنرلردن جهالت تربيهسزلىكن باشقه هيچ نرسه منع ايتماز. اگر قادينلر تربيه ايدلوب همتلر بنى آروپاليلر و باشقه حياتلى خلقلر ايله حياتده تارنشورغه صرفى ايدرلر، عقلى و جسمى قوتلر بنى ايشله تور ايسه لر حياتلى، ايشلىكلى كشى اولوب بو كوتلر مزده گى كى باشقه سينىك قوتى ايله ياشى طورغان آره م طاماق اولمازلر ايدى. قادينلرنىك بو حرکت لرى مسلمانلر بنى باى، عقللر بنى ترقى ايتدرر ايدى».

سوز بندن (بو اورونده) هيچ بر اوفوچى آور نرسه كوتارمك معناسينى آكلاميدر. فايده ياكلشلق؟ فايده غلط فاحش؟

(۴) ترجمه: «عادت عقل انسانينىك ثمره- لر بندن، عقل، اورون و زمانلرنىك اوزگاروى ايله اوزگارمكده ايكن كم عادتلر آلشمنى ديه دعوا ايديه بلور؟» «بن گويا: «من ذالدى يتصور أن العوائد لا تتغير بعد أن يعلم أنها ثمرة من ثمرات عقل الانسان و أن عقل الانسان يختلف باختلاف الاماكن و الا زمان» جمله سيني ياكلش آكلامشمند شول روشده ترجمه ايتكانمن. شول سببندن معنا ياكلش چققان ايش.

مؤلفنىك مقصودى عادتنىك عقل انسانى يمشى، عقل انسانى اورون، وقتلرنىك اوزگارويله اوزگارمكده، عقل انسان اوزگارگاچ عادتنىك هر وقت اوزگاروينى بيان ايتمكدر. بنم ترجمه مده عينى شونى افاده ايتهدر.

اگر هيچ بر كتاب فوتلمغان مطبعه خطاسى فوشلوب عقل و اورون... اوزگاروى ايله اوزگارمكده» ديوب اوقلسه ده معناچه هيچ ياكلشلق يوق. نهايت عقلنىك مطلق اوزگاروى، عادتنىك عقل، زمان و اورنلرنىك اوزگارويله اوزگارمكده اولديغى بيان ايدلمش اولور. بو عين حقيقت اولديغى كى مؤلفنىكده عين مقصوديدر. نهايت حرفياً ترجمه بولميدر. اگر حرفياً ترجمه ايتماو ياكلشلق بولسه اول باشقه مسئله.

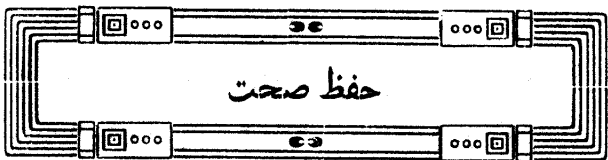
(۱۱) عربجهسى: «فلان النساء فى كل بلد يقدرن بنصف سكانه على الاقل. فبقاؤهن فى الجهل حرمان من الانتفاع باعمال نصف الامة و فيه من الضرر الجسيم مالا يخفى» ترجمه م: هر شهرده قادينلرنىك عددى آز اولدنده شهرنىك يارطى نفوسينه بالغ اولور. قادينلر نادان و تربيهسز اولورلر ايسه امتنىك ياريمى فائدهلانودن محروم اولوب

فادینلریمز آنلر فادینی درجه‌سندہ تربیہ‌لی اولمغانده فوتولمق ممکن اولماوینی مثل المرأة المصریہ فی المرأة الغربیہ‌گه مقابل ذکر ایوب آکلاندر .

ع . بطل افندیڭ باشقه غلط فاحشلیری، یا گلش صاناغانلریده شونلر قیلندن . شوری صحیفه‌لرینی اهمیتسز نرسه‌لر ایله طولدریم، مهم نرسه‌لرگه اورون قالسون ایچون شول قدریسینگنه کورساتورگه مجبور اولدم .

منتقد افندی شوری اوفوچیلرغه صیغه‌لرده اوقوب کورساته‌در . گویابن بتون مبتدی‌لرگه معلوم افعال وزنده‌گی اختامنی خاتمڭ جمعسی دیوب آکلاب یا گلش ترجمه‌ایتکانمن . مؤلفنڭ مقصودی فادینلر، نادانقلری سببلی حقوقلرینی ضایع، ماللرینی اهرم ایتولریدر . بزده، تاتار فادینلرنه آلدانمق چهارلرینی یوق حقیقه صاتمق، رهن قویوب ضایع ایتمک بلمگان نرسه‌لرگه قول قویومق، قویدرمق ایله اولوی منتقد افندیڭ خاطرینده اولسون .

اخطار: تحریر المرأة ترجمه‌سینڭ ۵۱نچی بیتنده، ۲۰نچی یولنده فتنه‌نڭ برنجی سبیلرندندر دیوب بنم مساهله‌م سببلیمی یا که مطبعه مساهله‌سی سببلیمی یا گلش باصلغان . فتنه‌گه سبب دگادر دیوب اوفولورغه تیوش . ذ . القادری (اونا)

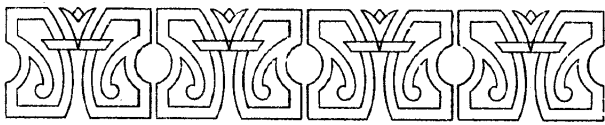
حامل - یوکلی خاتون

طب علمی قاعده‌سینه کوره یوکلی خاتونلر ایچون اڭ لازم اولان شی کوکملاری طنج وراحت اولمقدر . اوشبونڭ ایچون یوکلی خاتونلر ممکن

منتقد: «ولو أخذ بیدها الی مجتمع الاحیاء..» قدریسنی آلوب بزگه مغلط، مفعشلتک ایله حکم ایوب فلسفه، لغویلق صاتمق ایستیدر . گویا بن «الاحیاء» نی آوروپالیر و باشقه حیاتی، مدنیلی ملتیر معناسنده ایوب مناسبتسز، کیلشسز، یا گلش، غلط فاحش سوز سویله-گانمن . شول سببدن ترجمه‌مزده یا گلش، غلط فاحش چیمش .

درست سوز باشنڭ «المرأة المصریة» سوزینی مسلمان فادینی دیوب ترجمه ایتکانمن . مؤلفی المرأة المصریة یازسه‌ده مترجم روسیالی و روسیاده‌غی مسلمان فادینی مصرلی فادیندن معارفده آرتق اولمادیغندن، ترجمه‌ده اوزمزرگه توغری کیلسون ایچون مسلمان فادینی ایله ترجمه ایدلگان . هم شولای ترجمه ایدلورگه تیوشدر . «ولو أخذ بیدها» سوزینی قولندن طوتاراق، «الاحیاء» نی حیات عمومیه میداننده چالشوچیلر دیوب ترجمه ایتمازدن غایت زور یا گلش ایش ایشلاب کتابینی بوزغانمز . یا هو! حیات عمومیه میداننده تورشوچیلر کملر؟ - مؤلفنڭ مثل المرأة الغربیة دیوی جانلی خلق و حیات عمومیه میداننده تورشوچیلر کملر اولوینی آچیق کورساته‌در . مؤلفنڭ جاننی ارنجتکان کشیلر بتون مصر بایلغنی علملر یله، مدنیلر یله تارتوشوب آلمان انگلیزلر، آلمانلر، فرانسوزلر، ایتالیانلر . یونانلیلردن عبارت آوروپالیر توگلی؟ . بن آوروپالی دیوبکنه کفایه‌لنمگان . بلکه باشقه حیاتی خلقلر دیوب دنیانی اوزلرینه حصر و احتکار ایتارگه تورشقان هر حیاتی خلقغه توغری کلورلک روشده ترجمه ایتکانمن . حیات تارتشودن عبارت و تارتشمق شرقیلر ایله اولمازدن مدنیلی آوروپالیر ایله اولدیغندن اوزمزی و فادینلریمزنی تربیه‌لاب آنلرنڭ توزاقلریندن فوتولورغه اوندیدر .

يورت ايچنده اولان ينگل خدمتلىر ايله وقت اوزدرمق هم قوش قورت تريبهسى فائىسىنى ويرر. يوكلى خاتون نه قدر سلامت و شاداقده اولور ايسه بالاسىنى دنيغه كتورمك شول نسبتده ينگل اولور. اوشبونك ايچون يوكلى خاتونك سلامتلىكىنى صافلارغه تيوشلى ايدىكى اوز اوزندن معلوم اولسه كرك .

توحيد و علم

توحيد

توحيد ، كائناتك يوزىنى وهى و خيالى بولغان آله و واسطه لردن تازار توب جمله سينك بر الله تعالى نك اثرى اولديغينه و كائناتده مکتوم اولان حكمتلرنك جملهسى الله تعالى دن ايدىكىنه ايمان اينمكدن عبارتدر . بناء عليه موحد اولان حكيملىر ، كائناتك اولان احوال و حكمتلرنى نظرلىر ايله شرح و تفتيش قىلور بولسه لىر ، بونلىر ، معرفت الله يولنده يورمش و حكمت ربانيه علملرندن درس ايتمش اولورلىر .

نوع انسان ، فضائل و كمالاتك منبعى اولديغى ايچون كسب كمالات و شرافت عقليهسى ايله حقايق موجوداتى معرفت قىلمق مقدس وظيفه سيدر .

انسانك منافع ماديه و منافع معنويهسى جملهسى كائناتدن انتخاب قىلنديغى كى جمله علوم و معارفينك مخزنى ده افعال الهى اولان كائناتدر . انسانك قابليت و استعدادينه قولاي اولان جمله علوم و معارف ، كائنات چشمه سندن قايناب چقماقده در .

قدر فايغو و وحدت كتوره چك شيلردن وايچ پوشدر رغه سبب اوله چق كتابلر و رساله لرنى اوقومقدن صافلانور رغه تيوشلى . يوكلى خاتونلرنى آچيغلاندرمق و آنلرنك خفالا نولرينه سبب اولوردى معاملهلرده اولنمق ، آغر خدمتلىر ايتدرمك باشقه لىر ايچون هم درست اولماز .

يوكلى خاتونلر ايچون ممكن قدر گوزل هولرده يورمك و حال قدرنچه راحت و خوشلىق ايله وقت كچرمك لازم اولور . قايعولى خبرلىر ايشتمك ضررلى اولديغى كى قورقنچلى حكما- يتار دكلامق هم اك ضررلى شيلردندر .

بالا آناسندن بر كيساك اولديغندن يوكلى خاتون كوكلينه كلمش اثرلرنك هر برى قور- صاقه اولان بالاغه سرايت ايلر . اوشبو سببدن يوكلى وقتنده قايعولى ، حسرتلى ، آچولى ، شاد و كوكللى اولان خاتونلرنك بالالارى دنيغه كديكلرنك آنالرينك اوزلىر ايله يوكلى اولدقلىر و قتلرنده اولان طبيعتلىرى ايله طبيعتلنورلىر . اياك و قتلرده يونانلور ، آنالرينك كوكللىرى حضور و راحت طورسون و اوشبونك اثرى ايله بالالارى آچيق يوزلى ، ملايم و خوش طبيعتلى اولسون ايچون يوكلى خاتونلرنى خوش ايسلى چاچكه لىر ، گوزل صورت و رسملىر ، صاف هولر آراسنده آسرارلىر ايدى .

يوكلى خاتونلرنك كارسيت كيمكلىرى ، يوزلرينه اينلك كرشان سورتكلىرى ، بورچ و صوغان ، سرکه و گار چيتسه كى آچى نرسه لرنى كوب استعمال ايتمكلىرى بالالار ايچون ضررلى نرسه لردندر . اوشنداق يالقاولق ، طوئاشدن ياتوب طورمقلىق ده فائده سذر . شونك ايچون هر وقت بر ينگل اش ايله يوانوب طور رغه تيوشلى . تاوق چيش ، قوش قورت تريبه لى مشغول اولمق يوكلى خاتونلر ايچون اك فائده لى يوانچ اولور .

اولور. بناء عليه انسان : (فانظروا الى آثار
رحمة الله كيف يعبي الارض بعد موتها) ، (ان
فى خلق السموات والارض) آية كريمه -
لريله كائناته نظر فيلمق ايله مأمور اولمشدر .
كائناتنك انتظام عمومىسى غايت محكم و دائمى
اولوب ، بونى تدقيق قيلمق علما و حكمانك افهام
وافكارىنى اعجاز ايدر . فضا ، نهايتسىز اولان
اجرام منيره ايله طولى اولوب ، بونلر نك انك
روشنى جرم شمسدر . بونك اطرافنده سيارات
عالملى افكار بشر ايرشمگان قوانين خفيه نك تحتند
نيچه ميليونلر ايله سنه لردن بيرو انتظام ايله
دوران قيلورلر .

بوسيارات جمله سندن اولان بزم مسكنمز
كره ارض ، نهايتسىز سنه لردن بيرو شمس اطرا -
فنده دوران قيلور و بوندن ده فصول اربعه ظهور
ايدوب هر بر فصل و هر آى ، كون و ساعت
كندى وقتندن ثابته قدر تخلف ايتماز .

قرآن عظيم نك : « ان عدة الشهور عند الله
اثنا عشر شهرا » هم : « والشمس والقمر
بحسبان » آية كريمه لرى ايله ايضاح قيلنمشدر .
كره مزدن نشوونما ايدن جمله نوع مخلو -
قات اسرار تكويندن برر تورلو نمونه كوسترر
لر و هر فايولرى و ظايف فسيولوجيالر ايله بيكلر
ايله سنه لردن بيرو دوام قيلوب كلورلر . هر
بر نوع نباتات و حيوانات عالملى و ظايف تنه -
سيله سى اقتضاسنجه مثلىنى توليد قيلوب بيكلر
ايله سنه لردن بيرو نسلسل قيلورلر . قدرت
صمدانيه نك نمونه لرى - اولان بو انتظامه قرآن
كريم نك : « سبحان الذى خلق الأزواج كلها مما
تنبت الارض » ديدىكى « وزى توافق ايتمشدر .
كره ارضدن نشوونما اولان هر بر نوع
مخلوقلر كنديلرينه مخصوص حكمنلرى و وظيفه
لرى اولديغى كى هر بر افرادينك اجل طبيعى

۲ انتظام عمومى به حرمت

انتظام عمومى ، فضائل انسانيه نك الوغى
وظائف فطريه نك اهمى در . كائنات ، بر الله
تعالى نك افعالى و آياتى بلكه الله نك جمالى و تجليا .
تيدر . انسان كائناتدن بولنديغى ايچون دنيا
و آخرنده اولان حيات و سعادتى كائنات ايله در .
كائناتنك هر برى انسان اوزرينه فائده بخش
قيلوب انك سعادتنه و سيله بولور ، اوشبو جهندن
كائناتنك انتظام عمومىسى انسانك حيات و سعادتى
ايچون در كر در .

كائنات ، حق تعالى نك عنایت ازليہ صمد -
نيه سى اقتضاء ايتديكى قانون و انتظام دائمى ايله
الله تعالادن صادر اولمشدر و كائناتده اولان
هر بر نوع مخلوق نيچه درلو حكمت خفيه
وجليه ايله افاده يوزينى كوسترمشدر . بناء
عاليه كائناتنك انتظام شموليسى اوزرينه حرمت
قيلمق ، حق تعالى نك افعالينه و حكمت ربانيه -
سينه حرمت فيلمق ديمكدر . هر بر نوع
مخلوقده حكمت ربانيه بى كوزلك و لازم
اولديغنده اصلاح چاره لرينه كرشمك انسانلرنك
وظائف مقدسه لرنندندر . اصلاح يولنده اولان
انسانلر نك بو دنياده مسعود اولوب ياشا -
دقلىربنى تاريخ و جغرافيا اثبات ايتديكى كى
قرآن كريم : « ان الارض يرثها عبادى الصا -
لحون » ديه هم تأييد ايلر . انسان كنديسى صالح
اولور ايسه ايكنچى شينى ده اصلاح قيله بيلور
و مصلحوندن اولور .

۳ كائناته نظر قيلمق

انسان دغى جوهر عقل و وجدان ايله
سرفراز اولديغندن حقايق ثابتيه بى آكلار و كند -
يسنى هم خالق و رب سيني عارف اولمق غه مستعد

رینی آكلاب مطعم، مسكن، ملبس، مركب و فلان كبی احتیاجات ضروریه سنی انتخاب ایتمك تیوشدر .

انسانلر درلو صنفی و طبقه ده بولدقلری حالده صلاحیت و قابلیت، اجتهادلرینه كوره اول نعمتلردن تناول قیله بیلورلر. دخی بوكبی نعمت ربانیه نك دوامی و كمالی ایچون انسانلر- نك: (لئن شكرتم لأزیدنكم ...) آیه کریمه سی موجبنچه شكر ایتمكلری لازمدر. اول نعمتلرده اولان حكمت ربانیه بی ضائع ایتمایوب آنلرده اولان انتظام عمومینی افساد قیلمازغه تیوشلی در . چونكه هر بر نوع مخلوقلرده مودع اولان حكمت ربانیه نه قدر كامل اولور ایسه انسان ایچون دخی شول قدر فائده و برمكده در .

« هو الذی خلق لکم ما فی الارض جمیعا ... » آیه کریمه سینك سرینی آكلامش كیمسه لر مخلوقاتنك قدر و حرمتی بیلورلر. بناء علیه جمیع نوع معادن، نباتات، حیوانات عناصر عالملرنده مکتوم اولان حكمت ربانیه و فوائده مختلفه لری آكلامق انسانه واجب اولوب انتظام عمومینی بوزمق و بر مخلوقی حقسز تلف قیلمق ایسه عین شقاوت حساب اولنور. شونك ایچون عقل و اصلاح اهللری، علم خواجهلری اولان حكماء، علم معادن، علم نباتات، علم حیوانات امثالی علوم طبیعیه بی تدوین قیلوب آنلر ایله منافع طبیعیه بی انتخاب قیلمق اصوللرینی اختراع قیلمشلردر . بویله اصلاح یولنده دوام ایدن انسانلر بو دنیا ده مسعود و دنیا نك فائده لی شیلرینه وارث و بونك سببنده باشقه ملتله غالب اولورلر . انتظام عمومینی بوزوب مخلوقاتنی حقسز تلف قیلغوچی ملتله، غیرلره اسیر و صوكره ده تمام منقرض اولورلر. حق تعالانك ویردیكى انعام و احسانلره قارشو، فساد یولنده یوروچی

لری و مقدر اولان عمرلری باردر. مثلاً: انسان نك عمر طبیعیه سی بر بچق عصردن آرترراق ایكان آتلك عمر طبیعیه سی یكرمی ییل و باشقه لرنك دخی اوزلرینه مناسب عمر طبیعیلری اولور. نباتات عالملری ده بویله قانون ایله یاشاب كلورلر. بعضیلری سنوی و بعضیلری بر نیچه سنه لر یاشاب و بعض یفاچلرنك عمرلری بوزلر و بیكلكر ایله سنه لر اولنور و اوشبو قانون لرنك طشره سینه چقوب یاشای آلمازلر. بودخی انتظام كائناندن اولوب قرآن کریم نك « انا كل شیء خلقناه بقدر ... » سوزی ایله نوافق ایتمكده در. بوندن اسلامیتنك تقدیر مسئله لری میدانه كلور. مقادیر مخلوقات ایسه كائنانك انتظام شمولی و قوانین عمومیه سندن باشقه بر شی دگلدر .

انسان، كائنانك انتظام عمومیه سی و اسرار نكویینه سینه بویله نظر قیلور ایسه معرفتی آرتوب حق تعالی به اولان ایمانی كمال بولورده فكر و ذكر، شكر و اخلاص محبت و یقین هم ثبات كبی فضائل روحیه تولد قیلور و معنویت حاصل اولوب « ملاً الأعلى » عالملری ایله بر نوع مناسبت پیدا ایلر .

عالمده هر بر نوع مخلوق انسان ایچون بر فائده دن خالی دگلدر . كائنانك انسانغه یقینراقی كره ارض اولوب آندن دخی معادن، نباتات، حیوانات، عالملری نشئت ایتیش و هر قایولوی انسانك حوایج ضروریه سی ایچون دركار اولنورلر. كره ارضی احاطه ایدن صولر، هوالر، ضیالروهم آتشلر حیات ایچون غایت ضرور و شرط اولنورلر، انسان بونلردن باشقه بر ساعت و بر دقیقه قدر یاشای آلماز . بناء علیه انسان اوزرینه بونلره نظر قیلوب حكمتلرینی تفتیش قیلمق و آنلرنك احوال و اسرار-

ایرلرندن کوب فالوشمیلر. تیک باری، چابانا طوغو، آرنان و دیلبگه ایشو کبی، ایرلرننگ کیچکی اوی اشلرینه گنه طغلمیلر.

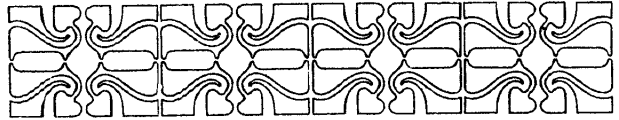
حاصل: چواشلرننگ خاتون، قزلری صبی وقتلرنده غی آنا تربیه سندن باشلاب، ایرلرگه مخصوص، طورمش مشقتلرینه ایه لاشوب وشول تربیه بلهن تربیه لانونب اوسه لر. منه شونلر اوستینه یورت و بالا تربیه لریده آنلر اوستنه بوکلانگان بولادر. شوننگ ایچونده، آنلرننگ اوی اچلری اشته کی وپیس، طورمشلری قبیح بولا. بالالری هم تربیه سز و طوپاس خلقلی بولوب اوسه لر.

بردن اوشبو سبیلرگه مبنی و ایکنچیدن جا. هله کلرندن ناشی، آنلرننگ خاتون، قزلری، اوزلرینه مخصوص بولغان، نزاکت وحسیات، نچکه لك و جاذبیت، شفقتلیك و یومشاق طبیعت. لیلک کبی قوه لردن و صفت لردن بسبتون عاری بولالر. ایشته شوشندی طائفه ننگ خاتونلرنده، یورت و بالا تربیه سینه عائد گوزلجه نیندی اقتدار بولسونده، آنلرننگ بالالری حسن اخلاق و ادب کبیارنی فایدن آلا بلسونلر؟.. طبیعی، حسن اخلاق و ادب یراق، شوننگ بلهن برابر قورقاق و جرأتسز بولوب یتیشه لر.

بعضا، بالا تربیه لاولرنده، ملیك روحن کرتو، اقتصادغه ایه لاشدر و کبی، گوزل صفتلریده یوق توگل در.

شونیده ایتوب کیتارگه ممکن درکه، چواشلرننگ خاتونلری شوشی قدر طوپاس بولغان، آغر خدمتلرگه جیگلوب اوستراسه لرده تیز قار. تایمیلر. ایرلر طبیعتینه مائل طبیعتلی، طوپاس طوروشلی بولغان سویه کلری بلهن برابر یاشلک بولغان ماتورقلرن تیزگنه یوغالتمیلر. چونکه آنلرننگ، قزلری قارا طوتقلی، قارا قاشلی،

لرننگ غضب الهی اوزرینه مظهر اوله چقلرنده شبهه یوق. «ولانتس نصیبك من الدنيا وأحسن كما أحسن الله اليك ولا تبغ الفساد فی الارض» آیت شریفه سی بونی ایضاح قیلمشدر. امام ومدرس سرورالدین بن مفتاح الدین.

چواشدر

X

خاتون قزلری، یورت و بالا تربیه لری.

چواشلرننگ، خاتون، قزلرنده ایرلرندن آیورملق علامتلری بیک آذر. بولسه ده تیک کیوملرننگ مؤنثلک حقوقلریننگ نظاما کیچیلکلرنه. گنه در. اخلاق و افعاللری، تربیه و طورمشلری تمام ایرلرینکی بلهن بر بولوب، ایرلری نینداین اشکه اقتدارلی بولسه لر و اشلر سهر خاتون و قز. لریده شوکا مقتدره بولالر و اشلی آلالر، اشلی آلالرغنه توگل بلکه اوزلریننگ وظیفه لری حکمنه ادا قیلالر.

صوقا صوفالوو، اوراق اورو، پچان چابو، ایگون صوغو، اورمان طاشو، وطن کیسو کبی اشلرنی، هیچ امتیاز سز، ایرلری بلهن برگه طوروب اشلیلر. قزلری، ۱۵-۱۶ یاشکه یتماز بورون پچان چابارغه اوگرانلر. حتی بوندی اشلرگه اوگرانمگان قزلرینه، «اشلکسز، اوگماغان قزا» دیب، نفرت کوزلری بلهن قاریلر. اگ مافتاولی قزلریده پچان چابارغه، زور کبیانلر اویهرگه ماهره لریدر. آت آشاتورغه بارو، آتلانوب چابوشلرغه یورو کبی، خاتونلرغه بتونلای تعلق یولماغان، هیچ بر ملتده کورولمه گان، عادت و حسن اخلاق دائره سندن طش بولغان اشلرده ده

اوتکن کوزلی بولوب توسکه صوڭ درجه ده ماطور بولالار. لکن نه چاره که ایرلر طبیعتینه یقین طبیعتلری، طوپاس وکیلشسز کیوملری، بو ماتورلقلرن خاصیتسز قالدره در. ذاتا قزلری آرتق کیونوب کویازلانورگه ده بیک هوسکار بولیلر. چواشلرنڭ خاتون، قزلری غایت درجه ده حره لدر. تلاسه فایده بارسون و تلاسه نیندی اشنی قیلسون اوزی اختیارلی بلهن اشلی وایر- لرندن هیچ بر آچی سوز ایشتمی در. یورت اشنده ایرلری نی اشله سه بونلرده شونی اشلارگه تام اختیارلی بولوب، ایرلری نی کیسه شونی کیه، ایرلری نی آشاسه شونی آشیدر. شونڭ ایچونده آنلرنڭ ایر بلهن خاتون آراسند قچقرش، طالاش کبی طاتوسزلقلر بتونلایوک بولیدر. چواش خاتونلری نه قدر حره وهر نرسه اوز قوللرنده بولسه ده چیکدن طش تکفلرگه مانچلوب آرتق اسرافلرغه قول صوزمیلر، بالعکس توشا کلرینه کوره گنه آیقلرن صوزالرکه، غایت صارانده، اسرافچانده بولمیچه نفلق بله نگنه کون اوتکاررگه طریشه لر. چونکه آنلرده، طورمشنڭ مشقتن باری بر- ایرلری بلهن برگه کوتاره لر.

تکرار بولسه ده ایتامن که، چواش خاتونلری، نه قدری آغر وظیفه لرگه بیگولسه لرده مجبوری توگل اختیاریدرلر. بلکه آنلر ایرلری بلهن بر صغه خدمت ایتولرینه مغروره لدر. ازدواج مسئله سینه کلنچه، چواشلرنڭ، اوزلرینه مخصوص اساسلی بر شریعتلری یوق وشولایوق ورثه الانبیالریده یوق. اما شولایده بولسه آقرتوب باقرتوب قز بیرماک، رضالقدن باشقه بیلهب صاتمق کبی اشه کیلکلردن پاکدرلر. بلکه قزلری ویکتلیرنڭ اوز اختیارلرنده بولوب بر برسن کوروب، سویلاشوب و رضالاشوب اویلانیشهلر. حتی آنلرده، نظام قارشوسینه دلیل شول قدریسی شایان تعجبدرکه آنلرده «عفت» دیگان نرسه نڭ هیچ اهمیتی یوقدر. بر قز، کرک باکره اولسون کرک اولماسون اعتبارگه بیله آلنی. شونڭ ایچونده، آنلرنڭ قزلری، عفتلرن بیک ایرته جویالر وشونی عادی بر اش حکمنده بلوب اویاندنده صانامیلر. حتی شول قدریگه وارادرکه بر قز، یاشدن یگتکه قاتناشوب یورماسه، اویونلرده و جیونلرده بیورگه اوزینه بر ایداش تابا آلماسه آنڭ آنا و آناسی بیوک بر درجه دن توشکان کبی «قزمز یگتکرگه قاتناشه آلمی» دیب آهلاب حسرت چینگه لر و باشقه لر آراسنده ده، زور بر عیبلی کشی کبی بیوق روشده یوریلر.

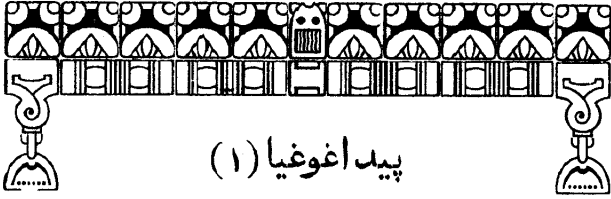
طوتارلق نکاح شرطلری کبی نرسلر اورنینه ده « اوزی سویوب بارو وتلاب آلو » نقی بر اشانچ ونظام بولوب طوتیلادر. چونکه آنلرده « نکاح » دیگان نرسه شاهلر قویوب دفترلرگه یازوب برکتولر بلهن بولمیچه بلکه یکت بلهن قزنڭ « رضالق بلهن آلم- بادم » لرندنغنه عبارتدر. بر تقبیر ایر، بر آیدن صوڭ رسوای ایتوب قووب بیارسه خاتون، هیچ فایده باروب «بو مینم ایرمدر» دیو دعوا ایته آلورلق توبلی بر دلیل طونا آلمیدر. شولایده بولسه آنلرده بر آلمان خاتونن آیرو ایکنچی خاتون آلو کبی انسانیتسزلیکلر شویله طورسون، آرالرنده قل قدر طاتوسزلقلر بیله ظاهر بولیدر. بلکه ده بر برسینه طایانوب بختلی طورمش بلهن عمر ایتهلر. چونکه آنلر اوزلری کورشوب، بر برسن صناشوب و سویشوب اویلانیشدیلر. ائک- لرینڭ کون بیهلی کیوب باریشنقلق ایتولری بلهن توگل. منه بو گوزل و بختلی طورمشلر البت خاتونلرنڭ حقوقه مساوی و سر بستلکلرندن کیلگان بر افضلیتدر.

تکرار بولسه ده ایتامن که، چواش خاتونلری، نه قدری آغر وظیفه لرگه بیگولسه لرده مجبوری توگل اختیاریدرلر. بلکه آنلر ایرلری بلهن بر صغه خدمت ایتولرینه مغروره لدر.

ازدواج مسئله سینه کلنچه، چواشلرنڭ، اوزلرینه مخصوص اساسلی بر شریعتلری یوق وشولایوق ورثه الانبیالریده یوق. اما شولایده بولسه آقرتوب باقرتوب قز بیرماک، رضالقدن باشقه بیلهب صاتمق کبی اشه کیلکلردن پاکدرلر. بلکه قزلری ویکتلیرنڭ اوز اختیارلرنده بولوب بر برسن کوروب، سویلاشوب و رضالاشوب اویلانیشهلر. حتی آنلرده، نظام قارشوسینه دلیل

شونڭ ايچوندە، آنلارنىڭ ايرلرى و خاتونلرى باشقە حاللردە نيچك مساوى بولسە لىر علم و معارفكە دە مساوى اورنلاشە چىقىلدى. بىنا ئىلە چواشلىرنىڭ مەدەنىيەت باغچەسىنە آياق باصولرى، اميدلو آياق باصودىر.

«ظريف بىشىرى»

پيداغوغيا (۱)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ايكنچى باب

تعليمنىڭ ھەرفىگە خاس بولغان يوللىرى.

برنچى بابدە تعليمنىڭ عام بولغان يول - لىرىدىن بىر ايتوب علمنىڭ مادەلىرىنى سايلادىن و آنلارنى تىوشلى روشچە تىزودىن، اوگرتونىڭ يوللىرىدىن، ياشلىرىگە اوگرتىمك ايچون نىندى وسىلەلر طوتارغە كىرگىدىن بىر ايتىمىش ايدىك. ايمىدى بو بابدە مذکور يوللىرىنى صورت و وسىلە لىرىنى ھەر مادەگە بىر ايتىمك تىبىق قىلدىن و روشىدىن ھەمدە فىنلارنى ياشلىرىگە نيچوك اوگرتىرىگە كىرگىلىدىن بىر ايتىمك لازىم بولدىر.

برنچى بابدە مواد علمىنى اون مادەگە منحصەر دىگان ايدىك. شونىڭ ايچون ايكنچى بابدەغى مقصدىنى اون فىصل ايتوب بىر ايتىمك مناسب كورلەدىر.

برنچى فىصل

دىن علمى و آشا ملحق بولغان علملىرى.

دىن، اللە تعالى طرفىدىن انسانلارغە دىنا - ۋى و اخراۋى مصلحتلىرى ايچون بىر لىگان

(۱) بو كىتابنىڭ برنچى جىلدى «الدىن و الادب» جىلە سىندە نىشرا ولىمىشدر.

بو چىكىدىن طىش ھەرىتىنى «شەرىعت استەۋ - چىلەر» مەزبەلىگە دە «خاتونلارنىڭ ھوقۇقىدە مساۋى - لىقلىرىدىن و آرىق سەرىستلىكلەردىن» دىيە ايتورلىرى. لىكىن بو، نادانلىق سەبەبى بولغان ھەشى بىر عادتگە بولسە كرىك. بىزنىڭ تاتار قىزلىرى نە قىدر تارقىدە وچىتىلىدە بولسەلەردە، يوزلىرىنە چىتال بىلەب يورسەلەردە، نادانلىقلىرى و بىگرا كە چىكىدىن طىش اسارتدە بولولرى سايە سىندە، بىتون شەھەرلىرى ھەشى خانەلەر بىلەن طولترماقە دىرلىرى. ھالبوكە، چواشلىرنىڭ خاتون قىزلىرى ھەشى خانەلەردە بىردە كورلمازلىرى. «نادانلىق» بىلەن «اسارت» ھەشىنىڭ كىنى طامىرلىرى ايدىكىدە اونوتماقە تىوش! چواش خاتونلىرىدە، بەزىدا، پىك كوركام عادتلىرىدە اوچراشدىرغالى. مىثلا: عىبىدىن ساقلىق، خىيانتىدىن يىراقلىق، يالغان سويلادىن پاكلىق كىيلىرى. ذاتا بەزى بىر مىلتىنىڭ خاتونلىرى آراسىدە غىبەت كىنى قىباحت سىقتلەر عادى بىر اش اورنىدە، شايع اولمش و لذت بىلەن قوللانماقەدە. خىصوصا بىز م تاتار خاتونلىرى اوچ - دورتاۋ بىرگە جىولوب بولسۇن، مىجلىسلىرىدە بولسۇن غىبەت اشاب يوق بار ھەكايەلەر سويلادى بىلەن وقت اوزدىرالىرى. بو ايسە اشسىزلىكىدىن كىلىگان بىر آورو بولسە كرىك. دىرست چواش خاتونلىرىدە جىولالىرى و سويلشەلەر لىكىن غىبەت توگىل بىلكە كىراكىنى سويلاشەلەر. چونكىه آنلار اشسىز توگىلدىر.

ايشتە علم و معارفدىن ھىظسىز، تىرىبەدىن بىراق بولغان بو طائىفە خاتونلىرىدە شونىدى كوركام عادتلىرنىڭ بولۇشى ھەر كىمنىڭ كوكرا كىندە اھىمىتى بىر قىزىر قوزغاتسە كرىك دىيە ظن ايدەمىن.

چواشلىرنىڭ ايرلىرى علم جەھەتتىن نيچك بولسە خاتونلىرىدە شولايوقىدە. بو كوندە ايرلىرىدىن نىندى تىرىبەلانو چىلەر اولسە خاتونلىرىنىڭ دە شونى تىرىبەلانو چىلرى ايرلىرى بىلەن بىر ھەسابقە طولادىر.

عارض غه ده فارشى توزه آلمى كيتوب بارادر .
 حاكملرنىڭ جزا بېرىۋىدىن قورقوب اورلاماغان
 كشى برلن الله تعالى نك رضاسينه خلاف بولودن
 وآننىڭ آچۋىدىن قورقوب اورلامان كشىنىڭ
 آراسىندە آيرما هر بصيرتاي كشىگە ظاهر
 و آچق معلومدر .

هر انسان ايچون (بيگر كده بو زمانده)
 دين وسياستنى رعايه كيركلى بولغانغە، بالالارغە
 (زمان واورنارينه مناسب افراط وتفریطسىز)
 هر ايكى جهتدن تربيه نى بېرىمك تېوشلى و لازم
 بولادر . شول حكمت ايچون مکتب و مدرسه
 لرنىڭ تربيه سى حكومت اوزرينه لازم حقلردن
 سانالادر . اگر حكومتلر شول حقنى اوتە -
 سەلر ، شا كرددلر ده دىنى وسياسى تربيه لى
 بولاچقلردر .

دىنى تربيه حقندە قوملرنىڭ فكري تورليچە
 بولغاندر : روسيه گيرمانيه انگليە كىبى بعض
 مملكتلر ، دىنى ادبلىرى امر ونهپلىرى بالالارغە
 مکتب و مدرسه لردە آلدر و نى لازم وتېوشلى
 كورەلر . اما فرانسىيە كىبى مملكتلر ، اولگيلرنىڭ
 امور دىنيه سى اورنینه «درس ادبى» اطلاقان
 عمومى ادبلىرى اوگرتونى گنه لازم كورەلر .

بزگە فالسه ، بزننىڭ دين اسلام ، عهومى
 وخصوصى ادبلىرى كوركام خلقلىرى كىينودن عبارت
 بولغانغە بزننىڭ مکتب و مدرسه لرمزده شا كرددلرگە
 دىن نىڭ امر ونهپلىرىنى وادبلىرىنى (دىنندن بولمىچە
 بصيرت كوزلر يىن صوقرايتوچى نرسەلردن آيروب)
 اوگرتىمك و آلدرمق لازم كورلەدر .

اما ياش شا كرددلرگە دين اسرار و حكمت
 لرىنى اوگرتىمك لازم ايماس در . چونكه اول مرتبه
 ده (حتى بعض كويلر آندىن اوزغاچدە) اسرار
 و حكمتنى آكلى آلمىلر (۱) . شوننىڭ ايچونده
 (۱) كوت حكمتلر نيقىر عقللى كشىلرگە دە برار اش

(امر ونهپلىرى) در . علمانىڭ «دين وضع الهى
 در ، كه انسانلر آنى اختيار ايتولرى برلن
 دنياده ايز گولكىگە - و آخرتده فوتولورغە سورلە -
 چكلردر» ديگان سوزلردن مراد هم شولدر .
 تله سەك «دين ، انسانلرنىڭ الله تعالى گە -
 وآننىڭ مخلوقلرينه نسبتلر ينى ضبط ايتوچى نا -
 موسلردن عبارتدر» دىب ايتورگە دە يارار (۱) .
 هر جماعت ايچون دين كيركدر ؛ چونكه
 اوتكانده گى جميع امت ودولتلرنىڭ نيگىزى وميناسى
 دين بولغاننى فن تارىخ بزگە آچق كورسته در .
 بوندىن بلە مزكە ، كىلە چكە دخى سياسى نوزالو
 دىنسىز تمام بولمايه چقدر .

بوننىڭ سرى بودر كه ، باغانالرى چرمى
 و آومى طورغان بر دولت وامتنى نوزومك ايچون
 افرادىنى بر اراده گە (كه الله تعالى نىڭ
 اراده سىدر) جىغوچى عام اعتقادلر لازمدر .
 بونداى اعتقادلر دىنسىز حاصل بولمىلر . بونداى
 اعتقادلر بر دولتنى نوزومك ايچون
 اوزلرى گنه ده يتهلر . حتى بو اعتقاددن باشقه
 بولغان قورى سياستنىڭ بىره آلماغان نرسەلرىنى
 بو اوزىگنه ده بىره آلادر ؛ چونكه قلب نىڭ اعتقاد
 و فكرينىڭ حكمندىن باشقه هيچ بر نرسە ، انساننە -
 غى يامان خاقلرنى سوروب كوركام خلقلىرىنى
 اورناشدرآلمىدر .

كشىنىڭ اعتقادينه چن تاثير ايتە طورغان
 نرسە ، دين بولغانى آچق ومعلومدر . انسانلر
 دين قاطش بولمغان سياست نىڭ حكملرىنى قبول
 ايتسە لردە آننىڭ اوزره دوام ايتە آلمىلر . چونكه
 آندى سياستنىڭ اثرى ظاهرى استىلاوتسلطدىن
 عبارت بولغان مؤثر نىڭ كيتووى برلن آزغنه

(۱) دين نوايمس الهيه دركه ، انسان ، آنلرغە اوزىن
 تطبيق سببلى الله تعالى گە وآننىڭ مخلوقلرينه نسبتينه مناسب
 حاللرده بولا آلور . (مترجم)

بولادر ؟ چونكه بر انسان نك اعضاءى آراسنه (كوز برلن آياق كى) ظاهرده نه قدر تفاوت بولسهده ، اوزلرينه خاص وظيفه لرین اعتبار ايتكانده ايچكى و طشقى مؤثر لر نك فائده لرى برلن فائده لنورگه ضرر لرندن صافلانوغه هر فايوسى تاميله تيگز مستحق لر در . شونك كى جميع انسانلرده (۱) بر كشينك گودسى كى اولوب افرادى آنك اعضاءى كى بولغانغه طبيعتنك جميع نرسه لرندن فائده لنورگه ضرر لر نندن صافلانوغه شهرده گى مدنيلر برلن صحرا ده غى بدويلر تفاوتسز تيگز مستحق لر در . عادل پادشاه الله تعالى نك شول حكمتينى آكلاب شوندى مهم تيگزلك (عدالت) نى طور غزادر .

بوتيگزلكنى طور غزوده انسانلر ايچون نه قدر فائده لر بولغاننى هر عقل آزغنه فكر برلن آكلىدر . بس بوندای عدالتنى طور غزوچى عادل پادشاه نك بو كى كرامت گه مستحق بولو- ونده هيچ شبهه يوقدر .

اما ياشليگينى الله تعالى نك عبادتنده اوز- درغان يكت نك هم بو كرامتگه استحقاقنده شك يوقدر ؛ چونكه كشى نك ياش يكت وقتنده نفس وجسمى نك قوتلرى تمام يرنده اوسوب يتكان بولادر . بو وقتده غى عبادت ، بنده نك اوزينى وتگر يسينى و آكانسبتينى بخشى آكلاوينه دليلدر . الله تعالى گه نسبتينى آكلاغان كشينك هر وقت مسعود بولونده شبهه يوقدر . من عرف نفسه فقد عرف ربه .

قلبي مسجد لرگه باغلى بولغان اير نك هم بو كرامتگه استحقاقى غايت معقولدر ؛ چونكه يامان- لقلردن طبوچى نمازنى وقتنده اونه وگه محبتى ، آنك تقوى و صلاح طوتقاسينه نق يابشو وينه دليل (۱) « كل ميسر لما خلق له » دن آكلاغان وظيفه لرينى اعتبار برلن (مترجم) .

الله تعالى طرفندن بولغان امر ونهيلرنى (حكمت لرينى آكلاماز بورن) موجبى برلن عمل (۱) ايتك فرض و لازم كورلگاندر . شولايدنه شا- كردلر نك اقتدار نچه دينى عمللر نك فضيلتلرينه دنياوى و اخراوى فائده لرينه (چن چنده بونلر هم حكمتلر بولسه لرده) تنبيه ايتنه بار مق بور- چمزدر . بو مقامنى بخشى آكلاتمق ايچون بر مثال سويله نسون: ابوهريره (رضى الله عنه) رسول الله (صلى الله عليه وسلم) دن بر حديث روايت ايتنه در ، كه بيور مشلر در :

«هيچ كولا گه بولماغان كونده الله تعالى اوز كولا گه سنده اوشبو يدى تورلى كشينى كولا گه له يه چكر . (۱) عادل پادشاه (۲) ياشليگنه ده الله نك عبادتندن يازماغان ييگت ، (۳) هر وقت كوكللى مسجد گه باغلى بولغان اير ، (۴) الله رضاسى ايچون برى برينى سووب آرالرنده غى هر معامله الله ايچون بولغان ايكى كشى ، (۵) منصب و جمال ايهسى بر خاتون نك گناهغه چاقرو- وينه «مين الله دن فور قام ديب» قبول كورستمگان يگت ، (۶) اوك قولينك بير ووينى صول قولينه طويدر ماينچه ياشرين صدقه بير وچى كشى ، (۷) الله تعالى نى ايسينه توشرگانگه اولاقده غنه كوز نين ياش آغزغان كشى . معلم افندى بوندى حد يثلر نك ترجمه سيني سويلب لفظلرين شرح ايتو برلنگنه قالميجه ، بو قدر بيوك ثوابلر گه مستحق بولولر ينك سببلرينى آكلا تورغه وعقللرينى تمام قناعتلندر گه كيرك بولادر . مثلاً بو حديث شريفده گى بيانى بولاي بولورغه كيرك : عادل پادشاه نيچون بوندى الوغ مرتبه گه مستحق باشلرندن اوتوب تجربه لر حاصل بولميجه آچق بلنگاننى انصاف- لى شا كردلر نك هيچ برى انكار ايتميه چكر . تگر يلك دعواسى فيلورغه قالفشلق عقلى و تدبيرى بولغان كيمسه لر نك بو حكمتلرنى آكلاماوى دخى بونى قوليدر . (مترجم) . (۱) اعتياد حاصل بولسون ديور .

هواده اوچوب يورو

I

قوش كىبى هواده تله گانچه اوچوب يورو
بنى بشرنك بىك ايسكى خيالىدر . آنى ايسكى
يونانيلرده خيال ايندىلر ، ايسكى گيرمانيايلر-
ده آنى طاتلى بر تله ايتوب يوره كلرنده صاقلا-
دىلر و- هر وقت بولغان كىبى - اوزلرينك بعض
مقدس قهرمانلرينه بو خيالىنى « بار » ايتوب
طاغوب اساطيرلرنده قالدرديلر .

لكن بو خبرلر درست توكلدر . اعتقادمز
بوينچه اشانورغه مجبور بولديغمز ، لكن فن
طرفندن ئليگه چه سببى بلنما گان حضرت سليمان
اوچووى تلگه آلنماسه اهل اسلامنك ترقيسى
دورلرينه قدر هيچ بره هواده اوچونى خيالدىن
حقيقتكه ايلاندر و چاره سنه كرشه گانلگى معلومدر .
قوشلرنك اوچقانلغىنى قارابده بونى خارق
العاده بر نرسه بولمىچه طبيعى بر قاعده گه بنا
قيلنغان اش كه صاناب ، قوش اوچقانده اشلنه
طورغان حركت وقاعده لر رهبر ايتلوب طوتلغان
تقديرده كشيپنكده قوشلر كىبى اوچوب يورى
آلاچغىنى ، اسلامنك الك تعالى ايتكان بر زمانده
عربلر توشوندىلر .

لغت علماسى نك اماملرندن سانالغان و
۳۹۳ نچى تاريخ هجرى ده وفات بولغان ابونصر
اسماعيل (« جوهرى » اسميله مشهور بولوب تر-
كستاننك « فاراب » قصبه سنده طوغان ايدى)
صوك عمرنده « هواده اوچو » خيالن وجودكه
چقاررغه قصد ايتكان ايدى . بو حقه تجربه لر
ياصادى وقوشلرغه تقليد ايتوب ايكى زورقات
ياصاب قوللرينه به يلب اوى توبه سندن سيكروب

بولادر . كشيپنك تقوى سى الله تعالى فاتنده هر
تله گى نك مقبول بولووينه دليلدر . انما يتقبل
الله من المتقين .

آبرلو وقوشلورنى تمام الله ايچون بولغان
ايكى دوست نك هم بو كرامتكه ، استحقاقنده شبهه
يوقدر ؛ چونكه بونلر بواشلىرى برلن جميع انسان
لرنك تله گان بولغان آداب تعارف نك برده آومى
طورغان الك نق باغانالرينى طورغزغان بولالر .
بو ايسه جميع انسانلرنك اراده سىنى بر نقطه غه
جيارغه طرشوچى بولولرينه بيوك دليلدر .

اما منصب و جمال ايه سى بر خاتوننك استه-
گينه موافقت ايتمه گان ايرده بو كرامت گه مستحق
در . چونكه بوكشى دنيا نك ايك يخشيلرينى
اوزينه گنه تخصيص ايتوده غيرلر برلن اوزشودن
نفسنى طيا آلغان بولادر . بولاي بولو ، آغونك
بدنگه تاثيرينى آكلادر چه سنده گناهلرنك
ضررينى آكلوغه دليلدر .

ياشرين صدقه بير وچينك هم بو كرامت گه
استحقاقى معقولدر ، چونكه آنك بو اشى ،
فضيلتنى لذاته سووينه - و قلبينك نچكه لگينه
وجنس دشرينه شفقتليلگينه قوياش كىبى دليلدر .
اما اولافده الله تعالى نى ايسينه توشروب
كوزندن ياش آغزغان كشى نچوك بو كرامت مستحق
بولماسون ؛ چونكه آنك بو اشى ريادن يراق
بولووينه - والله تعالى نك مخلوقاتى اوزرنلگى
اشلرينى - و قدرت و حكمتلرينى كوروب طور و-
وينه دليلدر .

(آخرى بار)

احمد جان مصطفى .

توشكانده يغلوب هلاك بولدى . بو ، فن قربانى شوشى خدمتى ايچون خلقدن مكافات اولارق «خفتلاندى» اسمن آلدى وبو اورنسىز اسم كتابلرغە يازيلوب يوز مئگىرچە كشيلىرنىڭ كوئىل رىنە اورنلاشدرلدى .

عربلرنىڭ هوادە اوچونى وجودكە چقارو ايچون بولغان خدمتلىرى بو بر تجربە بلن گنە قالمادى . جوهرى دن بر آرزو، اندلس علماسندن، الك طاشدن پيالا ياساوا اصولن اختراع ايتوچى ابو القاسم عباس بن خرناس (حكيم الاندلس لقبى ايله مشهوردر) بو مسئلە بلن كوب باش واندى، (نفخ الطيب ج ۲ ص ۲۳۱) اوچارغە كوب حيله لر ازلهدى . نهايت قاناتلر ياساب شاقىتى مدت اوچوب يوروكە دە موفوق بولدى . لىكن اوزى تلگانچە توشار ايچون حيله طابا آلەى ؛ قويروق يوقلغى گل اوڭغايىسزلاب طورە ايدى . زمانندە كرلكلى فورال ومادەلرنىڭ بولماوى ماشيناپىلىقنىڭ مەمل بولماوى آڭادە اوچقچ ماشينالرىنى «عرب مالى» ايتوب قالددرغە ايرىك بىرمەدى ، زمان اوتدى ، بو آدمنىڭ اسمندە ، خدمتلىرنە اونوتدىلر .

عربلردن صوڭك بعض پورتكىز . وفرانسوز لر شولاي اوچارغە تەب قارادىلر ؛ لىكن بىرسى دە ديورلك ايسان قالمادى ؛ كوبسى تلى بولدى ، اوستاوينە خلقنىڭ مسقلىنە غنە اوچرادىلر . بونلر هر برى اساس ايتوب قوش اوچون طوتاواوز لرى دە شوڭا تقليد ايتەرگە طريشه ايدىلر .

آغاچ صودە يوزە ؛ تيمر باتادر . بوده بر قاعدە گە مبنى . اگربىر بر نرسە وشونىڭ مكعبنە صو آلنسى ، اول نرسە صودن آورراق بولسى باتا ؛ جيگىلرەك بولسى يوزەدر . بر چيلەك آغاچ شونديوق چيلەك طولى صودن جيگىل شول سببلى باتى . تيمر ايسە بالعكس .

بو قاعدە صو حقدە غنە توڭل ؛ هوا حقدە دە شولايوق . عادتى هوادن آورنسىلر مثلا آغاچ طوپراق كيبىلر يوغارى كوتار يله آلپىلر ؛ عادتى هوادن جيگىلرەك بولغان تونون ، اسسى هوا هم مولدالماء كىبى غازلر ايسە يوغارى كوتار يله در . بارە بارە هوادە اوچو خيالىنە چومغان كشى لر شوشى قاعدەنى دقتكە آلوب عادتى هوادن كوب جيگىل يعنى اوستكە كوتار يله چك نرسەلرگە اصلنوب منو فكرن يوروتە باشلادىلر . بو حقدە الك اول تلگە آلورلق لائىحە توزوچى «فرا . نسيىسك لانا» نام جزويت بولوب ۱۶۷۰ نچى يلدە بو طوغرودە بر كتاب يازدى . اول نچكە گنە قالايدن زورشارلر ياسارغە وآنڭ اچندە . گى هوانى مخصوص هوا بلن صووروب بتررگە نيوش كورە ايدى . هوا «شى» بولغانلىقنن آنڭ معلوم مقدار آورلغى باردر . اچندە هواسى قالمادى . غان بو قالاى شار ، اوزى زور لغندەغى هوا كىسا گندن جيگىلرەك بولاچق واوچاقق ايدى . بو شارغە ارجه طاغوب آڭا كشى او طراچق ايدى . لاناڭ بو نظريەسى ۱۷۰۹ نچى يل بتكچ گنە پورتكىزده لارىنس غوسماو طرفندىن عملگە قويولدى . بو آدم قرال «دان ژوان» حضورنە شوندى قالاى شار ايله هواغە كوتارلدى . شوندىن صوڭك ۱۷۸۳ نچى يلغەچە اوچو فكرى كوزدن توشە وبو حقدە هيچ بر تدبير قىلنمىدر . مذكور يلنىڭ جايىندە «مانغولفیه» نام فرانسوز شار اچينە جلى هوا طوتروب شونىڭ بلن كونا رلدى . نهايت «شارل» نام برەو شولوق يل آوغوست آزاغىنە شار اچن الك جيگىل غاز بولغان مولدالماء بلن طوتروب شوڭا ارجه طاغوب جانوارلر اوطوب رتوب اوچوردى . بو تجربەسى يىغشى چقچاق يىنە زور بر هوا كىمەسى حاضرلاب بر نچە ايداشلرى ايله هواغە كوتارلدى واوچوب

توشكانده يغلوب هلاك بولدى . بو ، فن قربانى شوشى خدمتى ايچون خلقدن مكافات اولارق «خفتلاندى» اسمن آلدى وبو اورنسىز اسم كتابلرغە يازيلوب يوز مئگىرچە كشيلىرنىڭ كوئىل رىنە اورنلاشدرلدى .

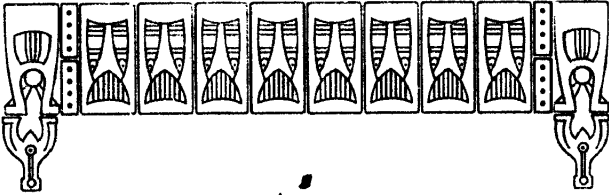
عربلرنىڭ هوادە اوچونى وجودكە چقارو ايچون بولغان خدمتلىرى بو بر تجربە بلن گنە قالمادى . جوهرى دن بر آرزو، اندلس علماسندن، الك طاشدن پيالا ياساوا اصولن اختراع ايتوچى ابو القاسم عباس بن خرناس (حكيم الاندلس لقبى ايله مشهوردر) بو مسئلە بلن كوب باش واندى، (نفخ الطيب ج ۲ ص ۲۳۱) اوچارغە كوب حيله لر ازلهدى . نهايت قاناتلر ياساب شاقىتى مدت اوچوب يوروكە دە موفوق بولدى . لىكن اوزى تلگانچە توشار ايچون حيله طابا آلەى ؛ قويروق يوقلغى گل اوڭغايىسزلاب طورە ايدى . زمانندە كرلكلى فورال ومادەلرنىڭ بولماوى ماشيناپىلىقنىڭ مەمل بولماوى آڭادە اوچقچ ماشينالرىنى «عرب مالى» ايتوب قالددرغە ايرىك بىرمەدى ، زمان اوتدى ، بو آدمنىڭ اسمندە ، خدمتلىرنە اونوتدىلر .

عربلردن صوڭك بعض پورتكىز . وفرانسوز لر شولاي اوچارغە تەب قارادىلر ؛ لىكن بىرسى دە ديورلك ايسان قالمادى ؛ كوبسى تلى بولدى ، اوستاوينە خلقنىڭ مسقلىنە غنە اوچرادىلر . بونلر هر برى اساس ايتوب قوش اوچون طوتاواوز لرى دە شوڭا تقليد ايتەرگە طريشه ايدىلر .

آغاچ صودە يوزە ؛ تيمر باتادر . بوده بر قاعدە گە مبنى . اگربىر بر نرسە وشونىڭ مكعبنە صو آلنسى ، اول نرسە صودن آورراق بولسى باتا ؛ جيگىلرەك بولسى يوزەدر . بر چيلەك آغاچ شونديوق چيلەك طولى صودن جيگىل شول سببلى باتى . تيمر ايسە بالعكس .

هواغه او چوغه بر فزق و عجب نرسه ايتوب كنه فاريلر؛ آنك پارلاق استقبالي، معيشت و مدنيت گسه بيره چك تاثيريني، صوغشيلرده كيتره چك فائز لرنى توشونمى ايديلر. شول سببلى هواده اوچونك اولگى دورلرده گى ترقيسى فقط بر نيچه كشينك درد و غيرتى ايله گنه ميدانغه كيلدى. بو دورده هوا كيمه سن فقط هوا آغشى بويونجه غنه يورتلر، تلاكگان ياقغه بار و فكري باشقهده كيلمى؛ كيلسهده آنى ميدانغه چغاررغه اجتهاد صرف قيلنمى ايدى.

۱۸۵۲ - ۱۸۵۵ نچى يللرده فرانسىيلى مهندس « ژيفار » هوا كيمه لرن پاراواى ماشينا و مخصوص ۋينتلر (تگرماچلر) قويوب تلاكگان ياقغه اوچور و اصولن تجر به قيلورغه كرشدى و هواده اوچو تاريخينك ايكنچى دورينى باشلادى. ع. ف.

تربيه

بالا تربيه سى و ابتدائى صنفلرده تعليم

معلم اوله چق كيمسه ايچون علم و معلومات دن زياده اصول تربيه ايله آشنا اولمق لازمدر. هر بر روسچه بيلوچى روسچه او فوتورغه قادر اولمادى كى هر بر تركيچه و هر بر عربچه بيلوچيلر، تركيچه و عربچه درس ويررگه مقتدر اولمازلر. درس لرنده برنچى اولوب وارمقده اولان بر شاگرد حقتده ده: «برنچى معلم اوله چق!» ديه حكم ويرمك ممكن اولماز. احتمال كه بويله

باردى. لىكن بوندى هوا كيمه لرى جيل بلن آغوب غنه باره ايديلر. بونلر بلن تلاكگان بر يرگه باروب بولمى ايدى.

سويله نگان واقعه دن صوك شارل بتون كوچى بلن هوا كيمه لرن توزه تورگه وشه به يتورگه كرىشه و بو يولده كوب خدمنلر ايتهدر. اول هوا كيمه لرن يومرو روشن ياصاونك اوڭغايىسز - لقلرن كوروب اوزنجه - سيفاره روشنده ياصى باشلى.

شارل كيمه سى بلن انك اول اوچوچى و انك يوغارى كوتاريلوچى آدم «پيلاتر - دى - روزيه» بولوب انكلتره دن ديگزر آرقلى فرانسوز طوپراغينه اوچوب چغارغه طريشوب هواغه كوتارلگچ كيمه سى شار تلاب يغلوب ئولدى. ۱۷۸۵ نچى يلدده بلانشار نام بره و آنك يولن تعقيب ايتوب انكلتره نك دوور قالا سندن فرانسىيه - نك «قاله» شهرينه كيلوب توشدى. پيلاتر نك تلف بولووى خلقنك اوچوغه دردن بر آز صووندر - دى: بر آز وقتقه هواغه كوتاريلو تجر به لرى طوقتاب طوردى. ۱۹۰ نچى عصر باشنده، خلقه، يوغارى ده سويلانگان هلاكتنك تاثيرى اونو - تولغاچ فن علماسى هوا كيمه سن «هوانك حالن تحقيق ايچون» خدمت ايتد ره باشلاديلر. آنك ايله منوب هوا يوغاريله كوبه صوونا، نه قدر سيره كله نه، چيكله به، اوستده نيندى جيللر بار؟ كى نرسه لرنى تيكشرو عادتى ميدان آلدى. ۱۸۰۴ نچى يلك شوشندى فنى مقصد ايله ايكى فرانسوز ۲ مك صاژين (دورت چاقرم) بيوكلكى كوتا - راديلر. بو كوتار ياش - اوروپانك انك بيوك طاوينك باشنه اوچوب منو كى فارالورغه نيوشليدر. شوشى وقتدن باشلاب نيندى بولساده برر فالاده هر ييل ديوراك برر كشى هواغه كوتاريله در. بو چاقلرده خلق ده، حكومتلرده

اصول تعلیم قاعدہ سی ایله عمل ایلمادیکیدر .
ابتدائی مکتبلر ده معلمک ایتیک ایچون
اصول تعلیم بیلیمک نه قدر لازم ایسه شاگردلر
نک ، بالالرنک روحلرینه آشنا اولمق هم شول
درجه ده لازمدر . بر صنفده اولان یکریمی اوتوز
بالانک روح واستعدار جهتنجه اولان خاصیتلری
غایت متفاوت اولور . بوندن باشقه علمی ،
تربیه لی عائله ایچنده اوسمش بالالار ایله جاهل
وتربیه سز عائله ایچنده اوسمش بالا آراسنده ده
پک الوغ آیرمه آلور . اولگیسی خیلی سوز-
لر دن وخیلی وظیفه وحقلردن خبردار اولدیغی
حالده صوگغیسی بونلرنی حتی ایشتمامش اولور .
حالبوکه معلم ایچون بالالار آراسنده اولان بوکی
تفاوتلردن خبردار اولورغه تیوشیلیدر . بیلورگه
وآکلارغه اولان آرزو حقدنده بالالرنک طبیعت
لری بربرینه کوب وقت باشقه اولور . خلاصه:
بالالرده اولان روحی حاللرنی برر برر صاناب
بتررلک دگلدر . اوشبونک ایچون معلمنک وظیفه-
سی بیلورگه آرزو ایسدن بالالارغه بیلدرمک ،
بیوق و نیک طور وچیلرینک کوکلرینه بیلوآر-
زوسینی صالحق وعبوما روحی حاللرنک اقتضاسنه
کوره حرکت ایتمکدن عبارت اولور .

چیت ملتدرده پیداغوغیا ، مبارک بر فن
اولوب هر بر مکتب ومدرسه لرنده اوقولدیغی
وبو خصوصده کتبخانه لر طولوسی دیپورلک
کتاب لر یازلوب نارالدیغی ، آلتوب مطالعه
ایدلدیکی حالده بزلرده ایسه بو فننک حتی
اسمی اولسون معلوم دگلدر .

مکتبلردن قوغلوب ، سورولوب چیقمش
پک کوب شاگردلر کورلورکه صوگ وقتلرده غایت
اخلاقلی ، انصافلی وملایم ، ادبلی وجسور
اولورلر . بونک سببی نه در ؟ سببی ایسه شبهه
بیوق مکتبلرده وقت معلملری طرفندن بویله شا-

شاگردنک ناچار معلم اولورغه ده یار امامدیغی
حالده ، درس لرنده انک مشقت ایله وآز رقملر
آلوب باروچی شاگردنک گوزل بر معلم
اوله بیلور .

هر بر درس ایچون مهارت لازم اولدیغی
کبی ابتدائی مکتبلر ده بالالر تعلیم ایچون ده
پک بیوک ماهرلق لازمدر . ابتدائی تعلیملرنی
نیچوک طوغری کیلدی ایسه شوپله ایدوچی
معلملردن فائده اولمادیغی شوپله طورسون بلکه
بالالرنک روحلری ایچون الوغ ضررلر اولور .
مثلا الفبا اوقوچی بالالره معلم حرفلرنک رسم
وشکللرنی لازم درجه ده بیلدرمازدن ایلیک
حرفلرنک اسملرنی حفظ ایتدرر اولسه ، بالالرنی
تمام بوزمش اولور . زیرا اسملر حفظ ایتمش
بالالرنک الفبانک شکللرنی طانی آلمادقلری
تجربه لر ایله معلوم اولمشدر . شکللرنی رسم
ارینی بیلیمکسزین ، حرفلرنک اسملرنی بیکلامش
بالا ، هیچشی بلمامش بالادن توبان درجه ده اولور .
حرفلرنک اسملرنی بیلیمک ایله نه یازویازمق
ونه یازلمش شیلرنی اوقومق ممکن اولور .

بو سوزلردن مقصد ایسه معلملر ایچون
اصول تعلیم بیلیمک لزومنی کوستر مکرر . اصول
تعلیم بیلوچی معلملرگه اولان محتاجلق فوق
العاده در . روسیه اسلاملرنک هر قریه سنده
دیپورلک یاروم عصردن زیاده بر مدت ایچنک
بالالر مکتبی اولنوب کلدیکی حالده قریه لرنک
یوزده توقسان توفزی یازو بیله آلمادیغی ،
مکتبلرده اصول تعلیم رعایت ایدلمادیکندن واصول
تعلیم بیلوچی معامار اولنمادیغندندر . ترکیجه
یازونک فرانسزچه وانگلیزچه لردن حتی روسچه
لردن کوب مرتبه لرینگل ایدیکی اثبات ایدلمشدر .
ایمدی بویله ینگل بر یازونک اهالی آراسینه
شایع اولمادیغینک سببی یوفاروده دیدیکمزچه

ایدلوب اوفولور ایچون ترتیب ایدلمش الفبا رساله سیدر. ناشری کریموف-حسینوف وشرکاسی اولوب، حقی ۱۵ تیندر.

* *

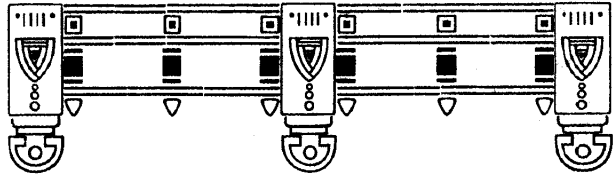
گریکلر، مصرلیلر- «نشریات کریمی» دن ۲۱نجی جزئی اولان «گریکلر» و ۲۲نجی جزئی اولان «مصرلیلر»، «وقت» مطبعه سنده باصلوب چیقدیبلر. بونلرنک مؤلفی ف. ف. پوتسیقوویچ و مترجمی محمد فاتح افندی کریموفدر. هر بر یازو طانیمش کیمسه لر آکلاب اوفولورق درجه ده آچیق یازله شلردر. انگلیز حمایتنده طور وچی مصر دولتی و مصر مسلمانلری بو کونلرده اوزلرینک مستقل و پارلامنتوغه مالک بر مملکت اولمقلرینی طلب ایتلر، گریکلر ایله ترکیا دولتی آراسنده طوتاشدن و اوزلرکسز مسئله لر چیقوب طور ادر. شول سببلی بونلر حقنده غزته لرده کوب خبرلر و کوب مقاله لر یازلادر. اوشبو ایکی رساله نی اوقومش کیمسه لر مصر و گریک خلقلری و دولتلری حقنده یغشی غنه معلومات کسب ایته چکلرنده و شول سببدن آنلر حقنده اولان خبرلر نی آچیق آکلاب طور اچقلرنده شهبه یوق. حقلری براملاب ۱۲ تیندر، هر بر مشهور کتابچیلرده اولنور.

* *

یا شکی قرائت- هر توری حکایتلر، شعرلر و اخلاق توزاترگه یاردم ویره چک نثرلردن عبارت اولان اوشبو اثر، عبدالله افندی توقایف طرفندن ترتیب ایدلنوب «اورناک» مطبعه سنده ۶۳ بیتده باصلوب چیقمشدر. باشینه ناشرلری (کیملر؟) طرفندن معلملر دقت ایتسونلر ایچون بر مقدمه هم قویلمشدر. احوال روحیه لرینه مناسب اولدیغی ایچون اوشبو رساله، بالالار ایچون فائده لی اولسه کرک.

﴿﴾ ﴿﴾

کردلرنک احوال روحیه لری بیلنماش و روحی حاللر اقتضاسینه کوره تربیه ایدلماشلر بلکه جهالت قربانی اوله رق مکتبلردن نا حق سورولمشلردر (۱).

تقریض

تاریخ قومی ترکی- محترم حسن عطا افندی طرفندن ترتیب ایدلمکده اولان بو اثرنک ۳۱۶ بیتدن عبارت برنجی جزئی «اوا» شهرنده «شرق» مطبعه سنده باصلوب چیقدیغی، اسمزگه هدیه بوللوکامش بر نسخه سندن معلوم اولدی. مؤلف جنابلری بو کتابنی ترتیب ایلیمک طوفر وسنک کوب وقتلر و کوب اجتهادلر صرف ایتدیکنی و مختلف تیللرده یازلمش مختصر و مفصل اثرلره مراجعت ایلادیکنی سویلرگه حاجت یوق، اوقوچیلر اوزلری بیلسه لر کرک. کوز اوکنده دستور العمل طوتاچق بر اثر اولنمادیغی حالده بویل اثر میدانه کتورمک الوغ بر موفقیتدر. امیدمزدرکه خلقلرمز بونک قیمتنی تقدیر ایدرلر. هر کیم ایچون اوقوله چق و استفاده ایدلنه چک بر اثردر. حقی ۱ صوم اولوب هر بر مشهور کتابچیلرده اولنور.

* *

اوقو- یازو- ابتدائی مکتبلرده درس

(۱) اوشبو عددن اعتبارا «شورا» ده پیداغویادن معتبر بر اثر درج ایدلنوب وارلور. معلملر و عموما علم ایله مشغول ذاتلر شوکادقت ایدوب وارسه لر ضرر اولماز ایدنی.

اشعار

شاعردن اشچی گه.

(«نیوا» ژورنالندن ترجمه)

کندیکه صالحق دیلرساڭ گر یاکنی دان بر بنا
 آل «عقل» دن ای خلق! سین کوچ قوتنی بول دانا.
 اول سیکا یاقتی بیرر هم ایردرر مقصودکا
 شادلق ایله باشلا اشکه گرچه آغر بولسه ده،
 بیردن اولسون کوکدن اولسون کونمه سین معجزه نی
 بربر اوسته سالمه قوللارکنی طاشلاب شغلکی
 بیامش اول کیم عام و فنسر آدم اوغلی هیچ بر اش
 اشلی آماز، زیرا کیم بوشدان چیقار بوش، بیل آنی.
 بلکه بارچه قوت و عقلکنی اشلاتو ایله
 سین یاسارساڭ خیلی محکم بر بنای اوزیکه
 اما بختکه ایرشمزساڭ ینه بونک ایله
 مین تلیمین شونی کم، بولسه ایدی خلقک ئوی
 هر کیهک هوشی کیترک بیک ماطور هم بیک نفیس
 شویله که فیلسه ایدی مفتون گوزللیکی ایله
 بر بافیئیده یوزه کولسه بولسه ایدی هم انیس
 یاق یاغی اول خانه نڭ طولسه ایدی چیچکه بله
 نیچه کم جای کونلری هر نرسه یاقتی شاد بولور
 اول بنانڭ ده ایچی طیشی شولای بولسه ایدی
 نیچه کم اومارطه قورتی گورله شوب اشلب طورر
 اول بناده آدم اوغلی هم شولای طورسه ایدی.
 کویاکه اول خانه بولسه بر بیوک معبد کبی
 گورلاسه یدی خلق دعاسی آنده سوینچلک ایله
 هر بیر آنگ گوزللیسه ایدی اوجماخ کبی
 هر کیهک حق طانلسه، طوغریلق بولسه ایدی!

ع. آچقوراقلی.

ای رحیم تگری!

ای رحیم تگری بزم بو موکلی کوکلمز یوبات!
 اوشبو فایغولر نی، غملر نی برر یاقفا اوزات!
 جمله یاقلاب بزنی قاپلاب آلمان اوشبو کیچنی قو!
 اویقولاغان بختمز اقبالمز ایمی اویات!
 جمله یاقلاب بزنی قاپلاب آلمان اوشبو کیچنی قو!
 بزگه توقتالمای آنخوب کیتمکده گی اقبالنی بو!
 بو! آغزما، هم جه یلدر ملتک حوضه سینه -
 ایلنی صاستقان تیرسلر نی دخی ایسلر نی یو!

* * *

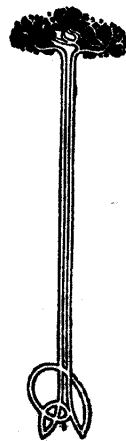
چن سعادتکه چقارغان یولغا بزیده کرت!
 هم چقار بزنی نجات ایللرینه شونده یورت!
 چقاروب علم قویاشنی، ساچ ایلگه نورینی -
 بزنی قاپلاغان جهالت بوزلرین ایمی ارت!
 چقاروب علم قویاشنی ساچ ایلگه نورینی -
 بو آداشقان بنده لر تابسون ترقی یولنی
 ویر عقلدن آت بزه، کیدر آکا دیندن یوگان
 بندیروب بزنی آکا، کیچرتدنی چولنی

* * *

آغزوب کوکلینه ماتنک نشاط ایرماغنی
 ایمی سوندر بغری قایناتقان حزن اوچاغنی
 کیدروب ذلت جبانیت تیگه نکلرین بیزه!
 غنچه عزت، جسارت ایله، ملت باغنی .
 کیدروب حسرت اسارت تیگه نکلرین بیزه!
 باغ ملت نی قوانچ حریت ساچکه سیله
 دیلدن آغزدن کوکلدن آل طشاو لرنی تمام
 ملتنی شونلر یابقدردی، تیدی تنکه سینه .

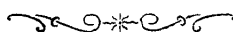
* * *

یاقتی اوتکه نگه قاراسام کیله چکنیده شولای،
 ایت الهم! بز یتیملر نی، بو یوقدر ما بولای!
 بزلری چقار صیلقدن نصیب ایتوب رشاد
 بو زمانده هر وصی اوصال، یتیملر نی طونای .

بزلری چقار صیقلدن نصیب ایتوب رشاد
 کوکلهز یاوز مریدن اوگرنگانچی فساد
 مال وامللا کده تصرف له مشرف ایت بزی،
 فایتاروب بابایلرک میرائلرینی (علملرینی) ایله شاد.
 «معد صلاح» .

بوری اویازی «صاوش باش» اولنده .

نوعه

طورا. بونلر یاگا کتاب آلوغه و کتبخانه لرنک
 باشقه راسخودلرینه طوتیلالر .

زمان کالینداری - کیله چک ۱۹۱۰ نچی
 ییلغه مخصوص اوله رق زمان کالینداری غایت
 نفیس ر و شده ومهم معلومات ایله طولوغ اولدیغی حاله
 باصلوب چقدیغنی وناشری اولان شرف الدین
 افندی شهید اللین اوشبو کالینداری نیشرایدرگه
 باشلا دیغینه اون ییل اولوق مناسبتی ایله کیله چک
 ییل ینوارنده یو بیلی (بایرام) ایدرگه حاضرلندیکنی
 «بولنز» ده اوقودق .

ترکیاده شعر مسابقه سی وانجه من دانش -

شعرنی ترقی ایتدرمک ایچون ترکیاده خصوصی
 بر «انجه من دانش» تأسیس ایدلنوب برنچی رئیسک
 ایچون ایران سفیری میرزارضادانش خان وایکنچی
 رئیسک ایچون ده اعیاندن رجائی زاده اکرم
 بک تعیین ایدلمشدر . انجه من ایسه ترکیجه، عربجه،
 فارسجه شعرلر حقتده مسابقه لر ترتیب ایدوب
 آنلر ایچون مکافاتلر ویره چکدر . اوشانداق اوشبو
 اوچ لسانده اولان شعرلرنی برنی ایکنچیسنه ترجمه
 ایتدروب بونده هم گوزل اولانلرینه مکافاتلر
 تعیین ایده چکدر . اوشبو سبیدن عرب، فارسی
 و ترکی لسانلرنده اولان شعرلر آراسنک خصوصی

قارنه جی ننگ کتبخانه لری - آمریکا
 میلیونی قارنه جی ننگه چه کتبخانه لر سالورغه غنه
 ۱۲۰ میامون صوم اعانه فیلمشدر . بونک ۸۰ میلیونی
 آمریکا ده، ۲۸ میلیونی انگلتره ده، قانادا و شانلانده
 ایالتلرینه ۵۵ شار میلیون صوم؛ قالغانلری ایرلانده،
 یکی زیلانده، آسترالیا، جنوبی آمریکا
 شهرلرینه در . بو صومالرنی کتبخانه لرگه بنا سالو
 ایچون دیب تخصیص ایتمشدر . بو کتبخانه لرغه
 کتاب قویو هم باشقه راسخودلرن قاراونی محللر
 اوستینه یوکلاگان و قارنه جی صوماسن آلوب
 کتبخانه آچقان قالا اداره لرندن، بو کتبخانه گه
 هر ییل قارنه جی بیرگان یاردمنک اوندن بر الوشی
 قدر صوما بیروب طوررغه وعده آلمشدر .

قارنه جی اعانه سنه ۱۷۸۰۰ داته کتبخانه
 بناسی سالمشدر . بونک بر مکی جهاهیر متفقده،
 ۳۰۰ زی اصل انگلتره ده، ۱۰۰ زی شانلانده ده
 و ۸۰ ی قانادا ده در . اورطه حساب ایله هر بنا
 ۵۰ مگ صومغه توشکان . کوب شهرلرنک، اگ شهب
 بنالری قارنه جی کتبخانه لری در . بو کتبخانه لر
 همدسی ده انگلیز تلی خوجه لوق ایتکان مملکتلرده
 آچلغانلر، شول سبیلی انگلیز مدنیتنه خدمت
 ایتدله . هر ییل قارنه جی کتبخانه لرینه اول و شهر
 اداره لری طرفندن ۱۲ میلیون صوم اعانه کیلوب

تھرمك ، طوپ ايله اوينامق ، آطفه منوب يو۔
رمك ، طاش آطق ، قوشمق ، داغانده اوينا
مق... كبی). دانيمارقه ای بر دوقتور بو اصوللر
نك هر قايوسندنه اعضالرنك فقط برسینگه
فائده لندكینی، حالبوکه گیمناستیکه دن مقصود
هر قایسی اعضالرنك فائده لنمسی اولدقینی،
هوندن باشقه بو اوپونلرده نظافت گه هیچ رعایه
ایدلما دیکینی، کوبسی توزان توفراق آراسنك
استعمال ایدلکینی دعوا ایدوب اوزی طرفندن
توبنده گی گیمناستیکه نی توصیه قیلادر: «گیمنا-
ستیکه نك فائده لی اولانی وجودنك حرکتی مو-
جب اولووی ايله برابر نظافتینده تأمین ایتکا-
نیدر. بناء علیه تننی تورلی حرکتلر ايله بوش
یرگه آریتماق دن ایسه، هر کون بیلگولی بر
وقتده بر چاریك ساعت قدر صو طولی برصاوت
اچینه کروپ حرکتلنك چبالانق اك مناسب
گیمناستیکه در. صو، تننی پا کله ر، کوکلنی
راحتلندر، قان یوروی تسهیل اولنور، آشا-
دقنی بیگل هضم ایتدر. سیگگرلر قوتلیر، اشته
هم تطبیقی آنسات هم فائده سی کوب گیمناستیکه!»
ع. د.

بوزوق عائله - آمریقاده بوندن ۷۵ ییل
ایلك «ادا - یورکه» اسملی پك ایچکچی واوغری
(بوزوق خلقلی) بر خاتون اولمش. شول خا-
توننك نسلینی تیکشروچی بر پرافسور اوشبو
معلوماتنی ویره در: «ادا - یورکه» نك ۷۰۰
عدد بالاسندن ۱۰۶ سی زنادن طوغانلر ۱۴۴
سی تلانچی اولوب یورگانلر ۱۸۱ ی فاحشه
لك ایتکانلر ۷۶ سی اوغری بولغانلر ۷ سی
کشی اولدروب قاترغه یبارلگانلر.

روسیه ده مکتبلر - اصل روسیه ده هر بیك
جانندن او قویازو بیلوچیسى ۲۱۱ گنه در.
اوقورغه بازارغه بیلوچی خانولر، ایرلردن ایکی

صورتده بر مناسبت حاصل اولوب مسلمانلر آراسنك
شعر علمی ترقی ایده چکدر. مسابقه قبول ایك چك
شعرلرنك عرفان وحسیانه خدمت ایده چك صورتده
اولمه سی شرط اوله چقدر. بواش آرتندن یوروچیلر
اك بیوك ادیبلر و جدی آدملر اولدیغندن بیوك
نهرلر کورله چکنی امید ایده لر.

انساننده اولان دورلر - طیبیلر دعوالرینه
کوره انسان جسمی طوتاشدن اوزگروب طورادر.
ایسکی جسمی بته باروب آنك یرینه یکی نرسه
جسم بوله در. شویله که یدی ییل مدنك اولگی
جسمندن بر توزان قالما ینچه تماما یکی بر جسم
حاصل اولمش اوله در.

آمریقاده عجیب بر حادثه - نیویورق.
شهرینك پالیتسه سی یکشنبه کون سودا ایتدیکی
ایچون بر یهودی اوستندن پرتاقول توزوب صلح
حا کمینه (میراوی صودیگه) تابشرمش. صودیگه
(حا کم) ایسه یهودیلرنك شنبه کون اش اشلاما-
دیکلرینی سبب کوستروب یهودینی عیبسز ایتك
اولدیغنده پالیتسه طرفندن کلمش مأمور بتون
کوچی ايله یهودینی عیبیلر ایچون سهی ایتمش
هم ده شنبه کون یهودینك اشلاما دیکنده اشم یوق
امامطلقا یکشنبه سودا ایتدیکی ایچون عیبلی اولوب
بونك ایچون جزالنمه سی لازمدر، دیمش. اوزون
مناقشه لر صوکنده حا کم، یهودینك عیبسزلگی
ایله حکم اعلان ایتمش. تعجب اورنی شونك درکه،
میراوی صودیگه (حا کم)، صلیب کیمش خرستیان
اولوب، آنك ايله اوزون وقت بحث ایلامش مأمو-
رده یهودی ایتمش.

گیمناستیکه - ریاضات بدنیه (گیمناستیکه)
نك آدملر ایچون آرتق فائده لی ایدیککی
معلوم اولا باشلاغاندن بیرلی ارباب فن بو
حقده تورلی اصوللر ایجاد ایتمشلردر. (مثلا:
بیوك بر اورنغه قول ايله اصلنوب گوده نی کو-

ایدم . فقط ، شول آره ده راؤینسکی مکتب که اوزی کیلیدی . ساچلرن فصقه غنه گیسدرگان . مویزن به یله گان ، اوزی بیک یابقان ، اوطورغان وقتنده تزل باشندگی سویاکلری فالقوب طوره ، طاوشیده طونوقلانغان ایدی .

بر مرتبه ادبیات درسندن صوگ اییده شم
ؤیرادن :

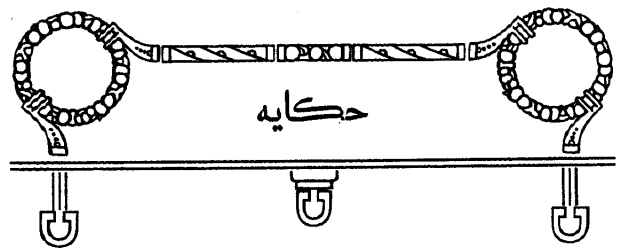
- راؤینسکی فی قزغاناسنی ؟ دیب صورادم .
- آیته سگ بارمی ؟ البته قزغانچ . قالباصا
بیریم می ؟ آشیسنمی ؟ دیدی .

مین آکا قارشو بر نرسده آیتادم . مبصره دن
رخصت آلدمه ایوکه قایتدم . کیچ برلن اولاق
بر بولمه گه کردمده یغلام . دعا قیلورغه تلادم .
لکن بولدر آلمادم .

مای بایرامی آلدندن بز ادبیات درسلی
یازغان دفترلر مزی قاراب تصحیح ایثار ایچون
راؤینسکی گه بیرگان ایدک . روزه نك ایکنچی
آطنه سنده بونلرنی اوزمزه قایتاردیلر . دفترلر
تصحیح ایتلگان ایدی . راؤینسکی بتون عائله
سیله قریمغه کیتدی ، دیدیلر . دفتر منی قولیمه
آلو برلن یاپرافلرن آفظاروب قارادم . نومر
قولمغان ، فقط اگ آخرضی بیتنه « یخشی ، بیک
یخشی ! » دیب یازلغان ایدی . مکتب نك مدیره سی
بزرگه بزرگه موندن صوگ تا امتحانغه قدر ادبیات
درسلیرنی قوزلیقوف اسمنده گی بر معلم اوقوته
چغنی اعلان ایتدی . قوزلیقوف اوقوته باشلادی .
اما مونك درسلی شول قدر کوکلسز ایدیکه ،
تعریف اولونماز ! هیچ بتماز توکانماز روشده
شفاهی و تعریری اولارق « آنیگین » ایله « تاتیانا »
نی تحلیل ایتهمزده طوره مز . بو معلمدن مین
بیک نچار نومرلر آلا باشلادم . فقط بوکا
هیچ فایغورمی ایدم .

مین بتون ایبک شلرمدن آیروم باش ، ؤیرادن

یاروم مرتبه آزاراق . قفقاز ایله سیبیرده یوزدن
۱۲ گنه کیسه حرف تانیدر . اصل روسیه ده
۵۲ مربع چاقروم بر ۱۲۹۵ آدم باشینه بر
مکتب ، اما سیبیرده ۲۶۱۲ مربع برکه بر مکتب
توشه در . گیر مانیاده ۹۵۰ ، ایتالیاده ۵۴۱ ،
اسویچره ده ۴۲۴ ، نرویج ده ۷۳۲ آدمگه بر
مکتب توشه در . « وقت »

اوقوچی قز (۱)

۱۱

قش اورته سنده هوالر بیک صووق بولدی .
شول سبیلی بایراملرده کوکلسز اوتدی . چونکه
کانکی شوارغه باررغه ده قورقنچ ، صووقدن بورن
آلدرو خوفی بار ایدی . کوبسنچه اویده
اوطوررغه ، استودینتلر برلن قچقریشوب اوتکا
ررگه طوغری کیلیدی . توبان صنفلرده گی واق
بالار درسلر طوقتالوب تعطیل بولونی نه قدر
آشغوب کوتسه لر ، بایرام تعطیللری بتوب درسلر
باشلانونی مینده شولای آشغوب کونه ایدم .
نهایت درسلر باشلانندی . لکن راؤینسکی کوب
مدتلر درسکه کیلمادی .

صووق آلدروب آورغان ایکان دیدیلر .
مین بوکا فوق العاده فایغوردم . لکن نیشلرگه ده
بلمادم .

آخرنده ، مین آنک ایووینه باریمده ، بتون
صنف اسمندن اولارق خاتوننه مراجعت ایدوب
آنک حالی حقنده خبر آلیم دیب پلان قورغان

باشقه هیچ بری بلن سویله شمی و گویا نیده بولسه بر نرسه کوته ایدم. آنام عصبی آورولر قاری طورغان بر دوقتور چاقروب مینی کورساتما کچی بولدی. لکن مین قطعیا رد ایتدم. بو وقتده اوز یقینلرمنگ حالدن نی درجه بی خبر ایکانلکلی میکانعجیب طویولا ایدی. چونکه آنلر مینم کوکلسز- لگمنگ سببنی از لیلر: کوب اوقوب آریغانلقدندر، یا که نچار آشاودندر دیلر. ئله صوق آلدردیم ی ایکان دیار. اما اون سکز یاشکه یتکان بر قزنگ چن کوکلدن براونی سویوب شونگ ایچون قایغور و احتمالینی کوکلرینه ده کیترمیلر. آنامه، طوتامک حاضرند مینی، اوزلرینگ مینم یاشمگی وقتلرینه قیاس ایدوب، تمام اوزلری توسلی باشی دیب بلرلر ایدی. حالبوکه اول وقتدن بیرلی بر چیرک عصر اوتکان، انسانلر بیک کوب اوزکارگان. یاز یتوب قارلاری و امتحانلر طوغر و سنده سوزلر بولا باشلاغاچ بر کون بیک باشم آورنقان کوینچه مکتب که باردیم. چونکه ایوده طوروب آنام برلن سویله شه سم کیلمی ایدی. مین بارغانده زور تنفس وقتی بتوب کیله، زوانوقلر بیریلوب شا کردلر صنف غه کررگه چاقریلر، یوزلر چه طاوش ایله مکتبناک بتون قوریدوری شاولی ایدی. مینده صنف غه کردم. باشم بیک آورنقانه کوزمنی ده آچوب قارامینچه اوز اورنمه باروب اوطوردیم. کیسا کدن، صنف غه همه شا کردلرناک آیا فعه طور دقلرینی ایشتم. غیر اختیارلی اوله رق سوق طبیعت ایله مینده اورنمه سیکروب طوردم. کوزلرمنی آچوب باقدم مکتبناک مدیره سی صنف غه کرگان. صول قیلینه بر کاغد طوتقان کوینچه ایشک که یقینراق بر یرده طوروب: - خانملر! حاضر دورتنچی درس اورننه پانیخیدا (هول نمازی) بولا چقدر. کیچه یالطه ده بزنگ مکتبناک ادبیات معلمی نيقولای ایوانوویچ راژینسکی وفات ایتکان.

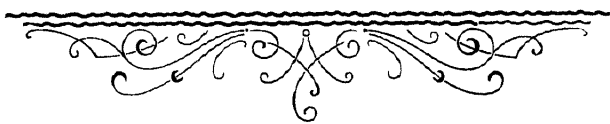
حاضر زالغه چغکز. لکن طاوشلانهاینچه ایکیشر ایکیشر تزیلوب کنه چغکز، دیدی. مینم کوزمه گویا مدیره کیسا کدن آوب کیتدی. آلدمزده غی پارتالر، ترزهر و اوستالده بر چیت که شوشوب کیتدیلر. آق بویاولی استینه لر بردن بررگه زنگار بولدی. تزبوونلرمنگ حالی بتدی. کوز آلدمنی تیره لای قارانغولق باصدی. کوزلرمنی آچوب ییارگان وقتده معلم لر بولمه سنه ایدگمنی آکلادم. یانمه ایکی مبصره بار، تویمه لرمنی اچقندرلر، قورسیت باولرمنی چیشه لر، غورنچنی قز داشا قولنده بر غرافینا ایله صو طوتوب طوره، باشم یووش، مدیره قورققان چرای برلن بر یاغمه بولنوب میکا قاراب طوره ایدی. کوزلرم آچلغاننی کورگاچ:

- ضرر یوق، حاضر کیچدی ایدی. مونه سین، نه قدر متأثر ایکانسن. سیکا بر آز استراحت ایتارگه کرهک. حاضر ایووگنرگه قایتکز. داشا! سین بو قزنی ایزووشچک که قدر اوز اتوب اوطورتب ییار، دیدی.

یاز کونی امتحانلر بولدی. مین یدنچی صنفدن سکرزنجی که چقدم. ایدی مونه بونلرنی یازغان وقتده، ژیرا ایله بز ایکمز سکرزنجی صنفنی ده تمام ایتکان ایدک. عمر اوز کوینچه اوتوب طوره. حتی بعضا آزر اق کوکلی ده بولا. فقط تونلر اوتکارووی بیک چیتندر. کوکلسگه بیک کوب اویلر توشه. بعضا تونله طوروب شم یاندرام. یالان آیاق کوینچه اوستال یاننه بارامنده آنک طارتماسندن چیت لری صارغایا باشلاغان ویوزلر چه مرتبه اوقولغان خطنی آلوب «مینم بتون اویلارم هر وقت سزده گنه در» دیگان جهله نی اوقیمین.

کوزگه مین عالی درسلر اوقور ایچون

سویلامك باشقه، اسلامك باشقه، خبرك یوقمیدرکه دنیاده، بر اش حقنده سویلاوچیلر اشلامازلر، اشلاوچیلر سویلامازلر، شمدی سن دنیا قانوننی بوزدك! ديه شلته ایتدی.

تیل یاریشی

«شورا» نك ۱۵ نچی عددند، آچلمش قلم مسابقه-سی (تیل یاریشی) طوغروسنده یارلمش مقالدر:

II

بر تركنك تگریدن تلاگی :

ای یاراتقان ! (همه) یاراتقانلریکنی بر برینه قاراتقان اوزك سین! سنك كومه كك ایله بزنگ ترك تیلی (هم) چیمبار تیل بولورمی ایكان؟ سن شونی بزگه كوستروب تیلمزنی چیمبارلشدروب گوزل یازوده تیلمزنی الوس آراسنده كوكل اوسدروب اوقورغه بیوررمی ایكانسن؟ بز ترك (هم) اوز تیلمز ایله ماقتانورلق اورنغه اوتوب ایلات كوزینه كورینورمی ایكانمز؟ یوقسه اوز اوقومیزده اوقوغان بلیگچلر مزنك بز ترك ایلینه ایشتولمگان سوزلرینی ترك تیلی آراسینه آیتورسن انجو آراسنده (اصل) تاش تیزگان کبی تزوب سویلاشكانلرنده بز اوقومغان یا اورتاچه اوقوغان ترکارنی بیلماز وایشتماز تلبه وتینتاك ایدوب قویارسنمی؟

روسچه اوقوغان بیلیگچلرمز، ترك تیلی آراسینه قاتوشدرغان روس سوزلرینی بز ترکار دكلاب طوروب صوكره اونلره بغدادی آراسینه كوگرچین یومرطهسی کبی تاشلرنی آرالاشدروب صاتوغه قویمق، بازرده نیچوك كولنج كورلسه شوگا بیگزهب ترك تیلینه روس تیلینی قاتوشدرمق شوپله کیلوشماز دیسه ك ده اوز بیلیگچلرمز بزدن كوله لر .

قورصغه کررگه تلی من . فایغولر منی صوق فن اچنده بوغالتماقچی بولامن . فقط بسو فنلر وآنلرنی اوقی طورغان انسانلر تلاسهنی دیسونلر آنلر مینم اعتقادمنی بوزا آلماسلر :مین یالکزم غنه یاشامی من . تریکلر ، تریکلر نیچك سویه لر ایسه مینده شولای سویه من وسویله من .

بتدی

مترجم ف . ك .

لطائف

۵۲

اورامدن باروچی بسو ایسرك بر ترزه گه قورولمش کاغدی یرطوب باشنی ایچکاری طغوب اویك یوروچی خاتوندن: «آبصطای ساعت نیچه ده؟» ديه صورادی. آبصطای ده پومالا آلوب کیلوب صابی ایله ایسركنك باشینه شاق! ایدوب صوقدیغی صوك: «حاضر برنی صوقدی، كوب طورسهك ایکنی صوغار!» دیدی.

۵۳

ملاردن بری عید نمازنده صدقه ویرمك فضیلتنی غایت اثرلی اولهرق سویلامشیدی، خطبه دكلار ایچون وارمش خاتونلر آراسنده ملا- نك اوز خاتونی هم اولوب وعظنی دكلاب آكلاب طورمش و صوكره اوینه فایتوب ملانك كولمکلرینی خیرچیلرگه صدقه ایدوب ویرمش. ملا عیددن تیرلب فایتوب آلاشدروب کیار ایچون كولمك صور- دیغنه خاتونی ده: «صدقه نك پك فضیلتلی ایدیکنی سویلادك، كوكلم پك بومشاردی، فایتدم ده كولما کلرکنی صدقه ایدوب ناراتم شمدی كولما- كك فالهادی» دیدی. ملا ایسه اوستنه كوك یمر- لگان قدر آچیغی فابارب خاتونینه: «هی نادان!

— شونلارنى ايشدوب و كوروب بز تركلرگه مو-
كايمةقن اوزگه اش قالمغان كىبى بىزنى قايجانغه
تيكر و اينكر اتاسن؟ بىز بيله مز، سن بىزنى ده
قايقو ايچون گنه ياراتماديغك كىبى اوزكك كومه-
گكده بيلم نابوب شول بيلم ايله بىز تركلرنى
(هم) اوزمىزنى اوزگه لردن صيلا توب اورننده
گىزلى، اورننده آچىق قوانرغه ياراتدك!

بىز تركلر ايسه بيلم ايسته مكنى قويوب
وار بيلكمىزنى اونودوب ايلات كولكوسى بولدى.
شول يرگه كلدك كه تيللرنك كوركلوسى اولان
تركى تيلمىزنى ده اونودوب بوزدىق. ايندى ترك
تيلند، فرق يول يازو يازوده يار يشامز.

اى يىخى و يامانلارنى ايسرگا وچى! بىز
تركلرنى اوزك ايسرگه! باغلانمش تيلمىزنى
صوقرايمش كوزمىزنى آچ!

عيد شريف

شهر رمضان روزهسى و عيد شريف
مقبول، اهل اسلام ايچون خيرلى و مبارك
اولسون!

تصحيح

«شورا» نك ۱۲ نچى عدد ۳۷۳ بيت ۲ نچى باغاناده
برنچى يول باشنده اولان «مول» سوزىنى «اوڭ» ديه
توزاترگه تيوشلى.

اى (همه) يولداشلىرى ايله ير ايله كوكنى
يارانقان الوغ تگرى! سندن تلا گمز بودر: ير
يوزنده گى (همه) تركلرنى بر برينه تانوشدروب
تيل طوغروسنده آنلرنى تاتولاشدر! عثمانلى
ترك تيلينه (همه) تركلرنى قز قدر! اى (همه)
يارانقانلر ككك چوق و چوق بيوك تگرىسى!
بىزىن باشقه ايلات تيمر چىق اوستنده آت
فوشميون ايوكى آر بالرنى (قطار) تزوب يور
يتوب (دنيا) نى اول چىتندن بوچىتينه طوناشدر-
ديلر. دكزلرده (شهر) كىبى كويمه لرنى يور يتوب
(دوست) لىق كونلرنده ساتوده (دشمن) لىق كونلر-
نده كويمه اوستنده يوروب تالاشور اولديلر.
پارىژدن باژين (شهر) ينه چه نچه بىك
چاقريم يولنى (آفتوما بىل) ديگان آر بالرده آتسز
يار يشالر، كوكل كوزلرى آچلمش قللرنك آللرنه
بوده آز كىبى ايمدى ايكي آوروپالى قللر كوكد
قاناتسز اوچه باشلاديلر، اوزلرى يال كزغنه
اوچماي «اوچان» اوزرينه او طورش اوى
ياصاب اويقو، يازو اوبارنده شو «اوچان» غه
يالغاب، آشاب ايچوب كوكد اوچوب يورى
باشلاديلر بو ياقنى ير يوزنده آدم اوغللرينه
بيلنمگان گىزلى اشلرنى سويلى باشلاديلر.

كون كچهز، باشقه ايلات بيلگچلرى بىز
تركلرنك ايسمز كيتارلك نرسه و قورال ياصاما-
سونلر — بيلم ايله يرده كوكد اوزوشماسونلر

محررى: رضا الدين بن فخرالدين. * ناشرلىرى: م. شاكرو م. ذاكرامبيفلر.

«شورا» اورنبورغده اون بيش كونده بر چققان ادبى، فنى و سياسى مجموعه در.

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЯ:
НА 2-й СТРАНИЦЬ ОБЛОЖКИ 30 КОП.,
НА 3-й 4 СТР.—20 К. ЗА СТРОКУ ПЕТИТЪ.
АДРЕСЪ: Г. ОРЕНБУРГЪ,
РЕДАКЦІЯ ЖУРНАЛА „ШУРО“.

— آبوزه بدلى: —
سنه لك ۴، آلتى آيلىق ۲ روبله ۲۰ كاپك.
«وقت» برلن برگه آلوچيلرغه:
سنه لك ۷، آلتى آيلىق ۳ روبله ۸۰ كاپك در.

اوارەدن :

بلان كتابتى «شورا» دە
 نىچون انتقاداينمادكز ؟
 دىيە يازوجى افندى گە : يگى اثرلارنى انتقاد
 وتقرىض اينەك قىزدى ايله بر بساپ آچلمش
 ايدى . فقط اثرلار بگ كوت اولوب مجموعەدە
 اورن ارلىقى ھەدە بويە حاللارنىڭ زمانىدە كوتوب
 يتشمامادىكى ھەللا نوب بو فىكرىن صرفى نظر
 ايدىلى . بونىڭ بىرىنە «تقرىض» دىيە يازلمش
 كىشە قويلوب ادارە گە كىلىش اثرلارنىڭ اسملرى ،
 نە بىردە باصلوب حقارى نە قىدر اولدقلىرى غنە
 يازلوب كىمكە ئىسر بىخت ايتىش رسالە ادارە .
 مەزە كىلمادى وشونىڭ ايجون دە مجموعە گە يازلمادى .
 ○ آخوند مېسعودى خىابلىرىنە : كىلە چك
 عددەدە درج اولتور .

○ طاهر ، محمد جان ، وعد الاول افندىلر گە :
 مقاله لىر كز اور نوبىلر تىنە درج اولتور .
 * اورن ارلىقى سببلى بو عددەدە «مراسلە
 ومخابرە» باي كرمى قالىدى .
 * قىامت ھقنەدە مقاله يازوجى حضرت گە :
 درج اولنمىنە چقدر . قىامت مسئلىسى اللہ تعالانىڭ
 اوزىنە مخصوص بىر شى اولدىغى ايجون اول
 طوعىر و دە مطبوعات ايله بىخت ايندىشك مناسب
 اولماز . «من مات فقد قامت قىامت» معلومكز
 اولسون !
 * مطبەقىلر ھقنەدە معلومات صوراب يازو .
 چى غە : كچن بىل «شورا» سنىڭ «ملى مطبوعاتىز»
 دىيە مقاله لىر يازلىدى ، شونلرە مراحىت ايتسە كز
 ضرر اولماز .

غراف پ . پ : شوۋالوف

وارنلر بىڭ پىرم غو بىرناسى واويارى لىپوتىنسكى دىگان زاودلر تىنە اشلانە در :
 ايو توبەلرى ايجون چرمى تورغان رقتە (سىنقە) لى تىبىر ، قارە ھم اق فالاي
 ھر تورلى مېتال نرسەلردن باقتى و مانوۋى صاونلر ، رقتە (سىنقە) لاغان اق ھم
 بويىغان چىلا كز ، طاسلر ، چومچلر ھم بىردە جو بىسر تارتوب باصاغان صاونلردن :
 مېسكى ، نار بىلكە ، صودكى ، پادىنوس ، كروۋكە ، كوفشىن و باشقىلر . فالاي نرسە
 لرنى ماتور بىزا كلى ايتوب جعارور ايجون زاودنىڭ لىتوغرافىيەسى دە باردى .

بوقارىنە ايتولگان نرسەلرگە زاقار ايجون آدرس :
 С.-ПЕТЕРБУРГЪ, Фонтанка 21 въ Главную Контору наследниковъ
 ГРАФА П. П. ШУВАЛОВА.

ايفىدرا قوزمىچ نىباتى

قورى سرلاو ، آش باتماو ، قان آرلقدن فائىد
 بىرە تورغان بىر شىفالى نىبات بولغانى ايجون بىزنىڭ
 روسپەدە ھم چىت ملىكت لردەدە استعمالكە در . بور
 اورماندىن تامرى ، چاچك ھم اورلقلرى ايله بىرگە چىولمىش ايكى يىغىشى صورطى قار و بىقەدە
 بولتوب قىداغى بش صومدر . ايكىچى صورطى اوچ صوم ، اوچونچى صورطى بىر صومدر .
 ۱۸۹۶ نچى بىلدىن بىرلى ايفىدرا نى بىر وب تورامز . ايكى كوب بىرگانىز بىرچى صورطلر .
 آدرىسوز : г. Вузлукуъ, Самар. губ., В. Вагапову.

شَرَقِ كِتَابْخَانَه سِي
صَبَاحِي : اِحْمَدِ اِسْحَاكِي
اَوْزَشَقِ شَهْرَانَدَه
سَه تَائِي ۱۹۰۶

مفصل «اسامی الکتب» بوش بیارلور
برمقدار زادانکه بیارلسه زا کارنک فالغانی
نالور ایله بیارلور. زادانکه بیاروجیلر
پیریوود ایله آقچه بیاررگه تیوشلیدر.
مارقه قبول اولتماس. زادانکه سر نالور ایله
بیارلهاس. بوخته مصارفی آلوچیدن.
آدرس: Орскъ, Оренб. губ.
Ахмеду ИСХАКОВУ.

«شرق کتابخانه سی» استانبول و مصدرن مکتب و مدرسہ لر ایچون هر انورلی درس
کتابلری حاضرلادی. بوندن باشقه «معارف» - «صبح» - «کریهوف - حسینوف» - «عصر» -
«خدمت» «ناصریه» کتبخانه لری طرفندن نشر ایدلگان هر تورلی کتابلر حاضردر.
ابتدائی - رشدی صنفلر ایچون اوشبو اعلان ایدلگان کتابلر کلیتله موجوددر.
شایان استفاده بولغانلری بی اعلان ایتدک:

معلم اول	هادی مقصودی	۸	تین	رهبر املا	حارث فیضی	۱۰
معلم ثانی	"	۷	"	بازو قاعده لری	"	۱۰
رهبر صبیان	برنجی قسم	۸	"	اشیا درس لری	زیبری	۱۵
"	ایکنجی	۱۵	"	علم اشیا	حارث فیضی	۵۰
"	اوجنجی	۲۰	"	جغرافیا اجمالی	"	۸
منتظم الفبا	"	۸	"	مختصر جغرافیا	فاتح کریبی	۱۲
عقیده	"	۶	"	مدخل جغرافیا	"	۱۲
تربیه لی بالا	"	۵	"	جغرافیای عمومی	عبدالله فیضی	۲۰
تربیه لی خاتون	"	۶	"	جغرافیای عمرانی	ف. کریبی	۳۰
تربیه لی آنا	"	۵	"	حساب مسئله لری	"	۱۵
فرائت ابتدائیه	"	۱۰	"	مسائل الحساب	"	۲۰
چوچق	شهید عون	۸	"	حساب قاعده لری	"	۱۲
مصور و مکمل تعلیم فرائت	"	۱۵	"	اصول حساب ایکی جز	"	۴۰
شبا کردک آداب	"	۱۰	"	کسر لی عددلر	"	۳۰
نصیحت	۱ نجی جز	۱۰	"	اصول هندسه	"	۱۵
"	۲ نجی	۸	"	مختصر هندسه	"	۲۵
"	۳ نجی	۱۰	"	تاریخ انبیاء حنفی	"	۱۲
اهل عیال	"	۱۰	"	تاریخ اسلام عثمان خلیلر	"	۱۸

